

Viharnik

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE GOZDNO GOSPODARSTVO SLOVENJ GRADEC R. O.

LETO XXII ŠTEVILKA 6

JUNIJ 1991

POŠTINA PLAČANA

KUD GOZDAR Črna na Koroškem

10 LET DELOVANJA HARMONIKARJEV IN FOLKLORNE SKUPINE

Deset let igramo in plešemo harmonikarji in folklorna skupina na viže iz zakladnice KOROŠKE kulturne dediščine. Pisno in ustno izročilo Koroške ne da miru v naših srcih, da ne bi podedovano kulturo obnavljali, govorili, igrali, prepevali in plesali. Kadar v srcu čutimo toplino, podzavestno iz grla pesem zazveni »MAU ČEZ IZERO« »ČER SO TISTE STEZICE« pa še kakšna KOROŠKA.

Kulturna dediščina je zaklad vsakega naroda. Ne pozna sovraštva, ne meja. Ob pesmi in plesu smo si prijatelji. Izraz teh kulturnih dobrin nam odkrije, od kod je ta narod.

SLOVENEK SEM, TAKO JE MATI D'JALA. Kdor jezik moje matere črta, ta mi ne pusti živeti.

Pred 10 leti je predsednik KUD GOZDAR ČRNA NA KOROŠKEM TONE KAJZER povabil koreografinjo HEDVIKO JAMSEK, umetniško vodjo METKO JUG in za glasbo mene, na razgovor, da ustanovimo plesno folklorno skupino za koroške narodne plesne. Beseda je stekla, postala je resnica, ki je vzcvetela in cveti s polno mero uspehov, pohval, ko se občinstvu predstavijo s KOROŠKIMI PLESI.

Koliko truda, trdne volje, prostega časa je treba žrtvovati, da polka ali valček in narodni plesni triki oživijo in dobijo lepoto.

Sprva so plesali pretežno kmečki fantje in dekleta. Toda kmalu so se poženili in, da je folklor nadaljevala svoje poslanstvo, je bilo treba vabiti nove plesalce in plesalke. Zopet je bil predsednik tista sila in žrtev, ki je uspešno privabil plesalce in obdržal skupino, ki je 27. APRILA 1991 proslavila 10. obletnico.

Tudi harmonikarji KUD GOZDAR ČRNA NA KOROŠKEM so proslavili 27. APRILA 1991 10. obletnico svojega obstoja.

Ko me je predsednik KUD nagovoril, da sodelujem, da bi prevzel glasbeno delo pri harmonikarjih, sem se prav rad spopri-

jel s to dejavnostjo in prav kmalu z njimi naštudiral koncert glasbenih del narodnih viž in skladb drugih avtorjev. Kmalu po uspešnih vajah in s trdno voljo harmonikarjev, ki so pridno vadili, smo uspeli prirejati koncerte po MEŽIŠKI DOLINI, nato pa tudi po SLOVENIJI in izven naših meja v NEMČIJI in AVSTRIJI. Povsod, kjer je izvenela naša harmonika, smo doživeli priznanje in pohvale, predvsem pa videli vesele in prijazne obraze in sprejemali tople pozdrave in stiske rok.

Jubilejno predstavo pa je nadvse obogatil MPZ »STANE SEVER« iz ŠKAL pri VELENJU, ki se je povabilu KUD GOZDAR ČRNA NA KOROŠKEM odzval.

Z bogatim programom, ki so ga pripravili za ta večer, smo se ob njih počutili še bolj bogati in počaščeni za delo našega kulturnega prizadevanja, ki smo ga ustvarili v teh letih našega obstoja.

Zvonko Ortan

Veseli obrazi in naša harmonika so povod, da nas imajo radi, kjerkoli zaigramo. Od leve proti desni: Alojz Pratnekar, Rudi Pogladič, Martin Grabnar, Zdenka Božič — napovedovalka, Zvonko Ortan, Branko Knez, Vili Pongraz

Tako zaplešemo občinstvu

Nekaj o gozdarstvu na avstrijskem koroškem

Na povabilo Kärntner Forstverein (Koroško gozdarsko društvo) je zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije pripravila ekskurzijo, ki je obiskala kolege na Koroškem. Ekskurzije so se udeležili predstavniki skoraj vseh gozdnih gospodarstev, gozdarske fakultete in splošnega združenja gozdarstva. Ekskurzijo je vodil ing. Hubert Dolinšek, naš direktor. Koroški vodja ekskurzije je bil dr. Kurt Schollz, direktor deželne gozdne uprave v pokouju, spremljati in izvajati program ekskurzije pa so predvsem naslednji gospodje: predsednik koroškega gozdarskega društva dipl. ing. gozd. Christoph Habsburg-Lothringen, direktor deželne gozdne uprave dipl. ing. Gerold Baumgartner, direktor izobraževalnega centra Ossiach dipl. ing. Günter Sonnleitner ter inšpektorji gozdnih inšpekcij Feldkirchen, Spittal, lastniki gozdov, kjer so bile ekskurzijske točke ter celotno vodstvo podjetja Hespera — Domäne iz Wolfsberga z direktorjem dr. Walterjem Webrom na čelu.

Program ekskurzije je obsegal predstavitev gozdarstva na Koroškem, ogled predstavitev delovanja Gozdarskega izobraževalnega centra Ossiach (Osoje), ogled samostanske cerkve v Osoje, ogled kmečkih gozdov v prostovoljni gozdnogospodarski skupnosti Gnesau ter seznanitev s pomenom in delovanjem teh skupnosti, sanacija varovalnih gozdov v gozdnem obratu Hasslachter ter sonaravnega gospodarjenja z gozdovi naravnega na dobiček v gozdnem obratu Hespera — Domäne na Svinji planini.

V tem zapisu bom poročal in komentiral le stvari, ki so aktualne tudi za nas, saj se pri rojevanju novega zakona o gozdovih nekateri politiki ozirajo po koroškem gozdarstvu, pa ne tistem bolj naprednem.

Na Koroškem je 564.228 ha gozdov (59,2% gozdnatost). Gozdov v zasebni lasti s površino do 200 ha je 393.470 ha, obratov s površino nad 200 ha (veleposestev) je 153.188 ha, državnih gozdov je 15.570 ha. Lesna zaloga je 264 m³/ha, prirastek 6,8 m³/ha, posek leta 1989 je bil 3,98 m³/ha (bto 4,7 m³/ha).

1. Kmečke gozdnogospodarske skupnosti (gozdnogospodarska skupnost Gnesau) Da bi izboljšali čut in razumevanje za gozd ter gospodarjenje z gozdom so na Koroškem v zadnjih desetletjih ustanavljali gozdnogospodarske skupnosti. Trenutno jih deluje 10, v njih je včlanjenih 600 članov, ki jim pripada 25000 ha gozdov.

V gozdnogospodarski skupnosti Gnesau, ki smo jo obiskali, je vključeno 19 članov, ki jim pripada 850 ha gozdov. Cilj skupnosti je izboljšati čut in razumevanje za gozd, pospeševati gradnje cest, snovati mešan gozd, pospeševati nego in varstvo gozdov, reševati konflikte gozd — divjad, dosegati čim večjo ceno za les. Skupnost deluje preko občnega zbora in upravnega odbora. Finančna vzpodbuda za delovanje skupnosti je zaposlitev gozdarskega pomočnika, ki ga 7 let sofinancira država (45%). Gozdarski pomočniki so

gozdni delavci z daljšo prakso (nad 3 leta) pri gozdnih delih in opravljenim trimesečnim tečajem v izobraževalnem centru v Osojah. Pomočnik dela skupaj z lastnikom gozda (2 uri na ha in leto) in nanj prenaša svoje znanje in izkušnje. Druge oblike izobraževanja članov skupnosti so: strokovni razgovori pri gozdarskem omizju, ekskurzije in tečaji o negi in redčenju gozdov, (ki pa jih financirajo lastniki sami). Višje cene, predvsem pa prodaja lesa brez dolgega skladiščenja (trg!) in s tem izgube na kvaliteti lesa je bilo mogoče doseči s tem, da gozdnogospodarska skupnost nastopi kot posrednik in skladišče posel s ponudbo večjih količin lesa iz svojega območja.

V okviru te skupnosti so ustanovili zadruzo za gradnjo cest. Od načrtovanih 25 km so jih do sedaj zgradili 15 km. Pri gradnji cest sodelujeta s finančnimi sredstvi država in dežela Koroška. Zaradi neugodnih razmer (nizkega dohodka) v kmetijstvu se kmetje preusmerjajo v intenzivnejše gospodarjenje z gozdovi. Z akordnim delom v gozdu si kmetje iščejo postranski zaslužek. Investicije v kmetijski obrat je večinoma mogoče financirati le z dohodki iz gozda, kljub temu, da so kmetije močne, saj imajo v tej skupnosti kmetje povprečno 45 ha gozdov.

Član te skupnosti, kmet s 30 ha kmetijskih zemljišč in 40 ha gozda, je povedal, da ima okrog 40 glav govedi, da se ukvarja s proizvodnjo mleka, vendar je količina mleka, ki ga lahko proda, omejena in znaša 42000 litrov, zaslužek pa ni kaj prida. V svojem gozdu poseka povprečno 50—70 m³ lesa letno, večje količine pa, kadar ima velike izdatke (izplačilo dediščine, investicije).

V gozdu, ki smo si ga ogledali, z velikim deležem prevladuje smreka z macesnom. Listavcev skorajda ni. Drevje je kljub starosti drobno, saj sestojev ne redčijo ali pa jih redčijo malo. Gozdove obnavljajo z golosekom (obhodnja od 70 let navzgor) in sadnjo, le izjemoma po naravni poti.

Komentar: gozdnogospodarske skupnosti pomenijo napredek pri gospodarjenju z gozdovi. Velik motiv za njihovo ustanavljanje je sofinanciranje države za gozdarskega pomočnika, ki se pojavlja predvsem kot delavec, manj pa kot nosilec napredka pri gospodarjenju z gozdovi.

Stroka se le s težavo uveljavlja, zato je tudi dohodek od gozda manjši kot bi lahko bil, saj je zahteva zakona le, da so vse površine pogozdene ne pa tudi ohranitev rodovitnosti tal ter optimalno in trajno izkoriščanje proizvodne sposobnosti gozdnih sestojev. Zaradi poudarjenega rezervnega pomena gozdov so vlaganja v gozdove minimalna. Skupne zadeve kot so gradnja cest, prodaja lesa, uvajanje sodobnih metod gospodarjenja se zaradi meje, ki jo postavlja lastništvo, zapisano, kot so rekli Korošci, z velikimi črkami, le s težavo uveljavljajo.

2. Tema drugega dne je bila sanacija varovalnih gozdov v gorah (Spittal). V okraju

Spittal je 136000 ha gozdov, od tega je 76500 ha varovalnih (vendar v večini izvajajo sečnje). Okrog 31400 ha varovalnih gozdov je potrebno sanirati. Gozdovi so v lasti 6600 lastnikov, povprečna velikost zasebne posesti je okrog 38 ha. Letni etat znaša 250000—300000 ha.

Objekt, ki smo si ga ogledali, leži v skupini Reiseck Gruppe v Visokih Turah, v spodnjem delu doline reke Möll, ki se nad Spittalom izliva v Dravo. Gozdovi ležijo v višini 1600—1900 m, nagib je 60—110%, geološka podlaga je gnajns. V nižjih legah so smrekovi gozdovi s primesjo macesna in jelke, višje pa smreke, macesna in cemprina. V letih 1988 do 1990 so izdelali tri sanacijske projekte s skupno površino 328 ha. Namen sanacije je, da bi ustvarili v 15—25 letih z godopodarjenjem in zelo dragimi gozdarskimi in tehničnimi ukrepi pogoje, da se spremenijo sedanji redki in prezreli gozdni sestoji v raznodobne in mešane, ki bodo sposobni zagotavljati varovalno in druge funkcije. To bodo dosegli z: izgradnjo ca 8 km cest, postavitvijo ograj proti divjadi in paši živine, s stabilizacijo zemeljskih plazov, spravilom lesa z žičnicami, z naravno in umetno obnovo mešanega gozda, zaščito in nego mladja ter zmanjšanjem številčnosti divjadi.

Ogledali smo si krak ceste, ki pelje čez pobočje, ki ga je razbrazdalo več zemeljskih udorov. Gradnjo opravljajo z bagerjem in globinskim miniranjem in je izredno draga, saj stane km ceste več kot 630000 šilingov. Nato smo se peljali po cesti ca 3 km daleč, ki se odcepi od asfaltne ceste in pelje skozi gozdove tik pod gozdno mejo in je bila zgrajena v okviru projekta sanacije gozdov. Gradnjo teh cest financirajo lastniki 10%, država 90%. V gozdu smo si ogledali posajeno površino (sadike so bile zaščitene z mrežami, količki ali premazom), takoj zatem pa so nas opozorili, da se sadnja ne izplača, ker divjad (gams) sadike kar hitro uniči. Populacija gamsov je zelo številna, saj odstrelijo 6 živali na 100 ha.

Komentar: bolj kot sama sanacija so meni in kolegom, s katerimi sem se pogovarjal, vzbudili zanimanje nekateri drugi vidiki gospodarjenja s temi gozdovi. Ceste, ki vodijo v ta prostran in lep gorski svet, so bile zgrajene s sredstvi lastnikov gozdov in znatnimi subvencijami države. Sedaj pa služijo le nekaj lastnikom, drugi pa morajo uporabo izdatno plačati.

Zaradi te relativne zaprtosti te predele obiskujejo le redki in so kulturno pogojene vloge gozdov zelo skromno izkoriščene.

Država izdatko financira sanacijo gozdov, tu pa preštevilna divjad nekatere biološke ukrepe občutno razvrednoti. V gozdovih posekajo zelo malo lesa. Morda bi ta razmišljanja sklenil z ugotovitvijo, da ti gozdovi prinašajo korist in zabavo (lov) le nekaj lastnikom, država pa vanje vloži veliko sredstev, ki jih zbere od vseh državljanov.

(Nadaljevanje prihodnjič)

ZAKON O GOZDOVIH

Bralci VIHARNIKA se gotovo spominjate, da smo že nekajkrat pisali o novih predvidenih zakonskih ureditvah, ki naj bi slovenskemu gozdu in gozdarstvu prinesle mnoge spremembe.

Po razpravi o osnutku Zakona o gozdovih v začetku marca je parlament sprejel predloženo gradivo le kot teze, ki so služile za razpravo. Parlament je naročil Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da na osnovi gradiva in razprave pripravi nov osnutek ter ga predloži ponovno v obravnavo.

Tak osnutek je bil pripravljen sredi aprila, v začetku maja pa nekoliko spremenjen. Slovenska vlada ga bo predložila ponovno parlamentu v obravnavo.

Najnovejši osnutek prinaša zopet nekaj novosti.

Poudarjena je lastninska pravica. Ker pa so gozdovi dobrina splošnega pomena, je lastninska pravica omejena z:

- obveznim izvajanjem gozdno gospodarskih načrtov,
- obvezno prigravitvijo sečnje,
- z dovolitvijo prostega dostopa, gibanja, nabiranja plodov, čebelarjenja in lova.

Lastnik bo moral opraviti vsa gojitvena in varstvena dela z lastnimi sredstvi.

Iz proračuna se bo financirala javna gozdarska služba, organizirana v Zavodu za gozdove Slovenije s 14. območnimi izpostavami.

Proračun bo financiral še: vsa dela v državnih gozdovih, preventivna varstvena dela v vseh gozdovih, gradnjo in vzdrževanje gozdnih cest in razvojno raziskovalna dela v gozdarstvu.

Osnutek predvideva delitev gospodarjenja z gozdovi na:

- javno službo
- izvajalsko podjetje

Odpravljena bo prednostna pravica za izvajanje del v državnih gozdovih za novo nastali GG. Vsi delavci, razen tistih v javni službi, pa ostanejo GG. Mnoga

dela bodo odpravljena, zato bo četrtina sedaj zaposlenih ostala brez dela.

Osebnostno sem prepričan, da so predvidene zakonske rešitve slabe in ne ustrezajo stopnji razvitosti slovenskega gozdarstva. Delitev na javno službo in izvajalsko podjetje skriva mnoge pasti, ki bodo škodile gozdu, razvoju, gozdarski stroki in zaposlenim.

Zavzemam se za ustanovitev javnega gozdarskega podjetja, ki bi celovito gospodarilo z državnimi gozdovi — od načrtovanja, do prodaje lesa. Opravljalo naj bi tudi za privatne gozdove vsa tista strokovna gozdarska opravila, ki jih bo določil zakon.

Javno gozdarsko podjetje bi bilo nosilec razvoja gozdarske stroke v operativi za vse kategorije lastništva.

Zavzemam se za take organizacijske rešitve, ki so že uspešno uveljavljene v Nemčiji, Švici, Avstrijski Tirolski in drugje. Tu je gozdna uprava celovit gospodar z vsemi državnimi gozdovi. Za občinske, korporacijske in privatne gozdove na svojem območju pa opravlja strokovna in izvedbena dela — odvisno od zakonskih rešitev, ki bodo osnova za dobro gospodarjenje z vsemi gozdovi — ne glede na lastništvo.

Gozdne posestnike ponovno opozarjam, da sedanjí Zakon o gozdovih še velja. Tudi novi osnutek zakona predvideva red in strokovno neoporečno gospodarjenje z vsemi gozdovi, pa tudi s privatnimi gozdovi na osnovi podrobnih gozdno gojitvenih načrtov. Čeprav si Kmečka stranka močno prizadeva, da bi odpravili odkazilo, uničevanje gozdov s prekomernimi sečnjami ali z goloseki ni dovoljeno in tudi nikoli ne bo dovoljeno. Gozdne posestnike prosim, da ne nasedajo provokatorjem, ki sejejo nered, izzivajo škodljiva nasprotovanja in s tem kratkoročno, še posebej pa dolgoročno, škodijo gozdu in gozdnim posestnikom. Zaupajte gozdarskim strokovnim delavcem, ki znajo v vaše dobro najboljše ravnati z gozdom. To so dokazali, ko so se s svojim delom prebili v sam evropski strokovni vrh.

Hubert DOLINŠEK

Francija

Skupina gozdarskih strokovnjakov iz Slovenije, ki jo je vodil prof. dr. Dušan MLINŠEK, se je udeležila študijskega potovanja v Francijo, v deželo Alzacijo. Pridružila se nam je še skupina gozdarskih strokovnjakov iz Saarland iz Nemčije. V Franciji je študijski posvet pripravil in vodil predsednik PRO SILVE, evropskega združenja za sonaravno gospodarjenje, baron Brice de TÜRCKHEIM.

Na območju Vogezev smo obravnavali gospodarjenje s privatnimi in državnimi gozdovi. Predstavili so nam organizacijo gozdarske službe za državne in privatne gozdove. Obravnavali smo tudi področje davkov za privatne gozdne posestnike, njihove zakonske pravice in dolžnosti ter urejenost gospodarjenja z vsemi gozdovi.

V ožjem krogu smo razpravljali še o vsebini dela PRO SILVE v naslednjem obdobju in o nekaterih aktualnih organizacijskih vprašanjih pri delu PRO SILVE.

Prof. MLINŠEK je nosilec projekta za ureditev mreže študijskih objektov v Sloveniji in organizacije strokovnih seminarjev razli-

čnih nivojev za nadaljnje širjenje ideje sonaravnega gospodarjenja z evropskimi gozdovi. Projekt bo tekel v okviru evropske gospodarske skupnosti, ki ga bo tudi financirala. Slovensko gozdarstvo ima tu enkratno priložnost za nadaljnjo afirmacijo slovenske gozdarske šole in njenih dosedanjih uspehov. Vsega tega seveda ne bi smeli zapraviti z novimi neustreznimi rešitvami v zakonu o gozdovih. Slovenski poslanci bi se morali zavedati odgovornosti za razvoj slovenskega in evropskega gozdarstva.

Nekaj zanimivosti, ki smo si jih ogledali:

Vzorno gospodarjen privatni gozd, last družine TÜRCKHEIM:

površina 158 ha

nadmorska višina 370—640 m

padavine 800 mm

temperatura 9—10° C

odprtost: 40 m/ha kamionskih cest

80 m/ha traktorskih poti

lastni lov: 6—10 kosov srnjadi/100 ha, letni odstrel

Cilj je sonaravno gospodarjen mešan raznodoben gozd. Gospodarijo s posameznimi drevesi. Vsako drevo je odkazano za posek.

Posestnik dela po načelu: opazovati, presoditi, imeti potrpljenje.

Gozd je družina kupila leta 1800. Takratni panjevec za proizvodnjo kolja in hrastovega

lubja je v tem obdobju doživel premeno in je danes visokoproduktiven gospodarski gozd z zalogo ~ 250 m³/ha in letnim posekom 6 m³/ha, kar pomeni, da zalogo posekajo in obnovijo v 40 letih.

Pri prodaji dosega:

iglavci 350 FFR/m³

listavci 340 FFR/m³

Skupni prihodek znaša:

1.840 FFR/ha 100 %

stroški: 1.050 FFR/ha 57 %

dohodek: 790 FFR/ha 43 %

Gozd, katerega lastnik je predsednik evropske organizacije za sonaravno gospodarjenje z gozdovi, si je že zato vredno ogledati, da vidiš, kako ravna z njim on, »ki je na vrhu«, torej iz čiste človeško-strokovne ravnosti.

Sedanji gozd, ki je še vedno v fazi preme-
ne, je rezultat 30-letnega intenzivnega strokovnega dela. Že sedaj daje velike količine kvalitetnih gozdnih sortimentov. S povečanjem lesne zaloge se bo povečal količinski, z intenzivno nego pa še v večji meri vrednostni prirastek. Vsak del gozda je deležen temeljite strokovne obravnave gospoda de TÜRCKHEIMA. Rezultat in cilj svojih prizadevanj nam je

MOŽNOSTI TEHNOLOŠKEGA INŽENIRINGA V LESNI

V naslednjem sestavku nakazujemo možnosti tehnološkega svetovanja kot pomoč pri reševanju nekaterih stalnih problemov v proizvodnji ivernih plošč. Dejavnost bi lahko izvajali na osnovi lastnih izkušenj in tudi nekaterih priporočil na tem področju, ki bodo predstavljena v sestavku.

1. DOSEDANJE AKTIVNOSTI NA PODROČJU SVETOVALNE DEJAVNOSTI

Proizvodnja ivernih plošč zahteva zaradi hitrega razvoja in zahtevnega obvladovanja tehnološkega postopka visoko kvalifikacijsko strukturo za področje tehnologije, razvoja novih izdelkov in avtomatizacije proizvodnje. V TIP Otiški vrh smo končali obnovo tovarne, ki je zahtevala popolno obvladovanje tehnologije v vseh fazah proizvodnje, ki so bile obnovljene. Iz teh razlogov razpolagamo z oblikovanim strokovnim kadrom, ki je po svoji strokovni usposobljenosti sposoben, da obvlada tehnologijo ivernih plošč različnih tehnoloških postopkov. Ta kader je izvajal različne oblike strokovnega svetovanja in sicer:

- a) izobraževanje delegacij potencialnih kupcev opreme za proizvodnjo ivernih plošč (Kitajci, Poljaki)
- b) tehnološko svetovanje tovarni ivernih plošč Borje Tesnič
- c) izobraževanje kadra ob nabavi nove opreme v tovarni ivernih plošč GLIN Nazarje

d) izobraževanje strokovnega kadra iz tovarne ivernih plošč Sokolac—Romanija in Špič—Ivanjica.

Ti kadri so tudi samostojno projektirali opremo in tehnološke postopke pri obnovi tovarne. Z navedenimi oblikami dejavnosti smo pridobili izkušnje in znanje, ki ga lahko v obliki tehnološke tehnične dejavnosti nudimo tudi drugim.

Pri realizaciji nekaterih projektov smo sodelovali tudi s strokovnjaki LESNE in drugimi zunanjimi sodelavci, kar je zagotovilo visok strokovni nivo. Poleg tega dobro sodelujemo z nekaterimi tujimi firmami, nosilkami tehnologije ivernih plošč kot npr.: Siempelkamp, Krefeld — ZRN, Carl Schenck, Darmstadt — ZRN, Bezner, Ravensburg — ZRN in PAL Italija.

2. ORGANIZIRANA TEHNOLOŠKO-TEHNIČNA SVETOVALNA DEJAVNOST

Na osnovi dosedanjih izkušenj in prakse lahko svetujemo v naslednjih oblikah:

2.1. IZOBRAŽEVANJE

- izobraževanje tujih potencialnih kupcev ivernih plošč v naši tovarni
- izobraževanje v drugih tovarnah ivernih plošč
- izobraževanje zajema usposabljanje kadra pri nabavi novih tehnologij, strojev in tudi v primeru obnavljanja nekaterih potrebnih znanj v starejših tovarnah.

2.2. TEHNOLOŠKO SVETOVANJE

- odpravljanje tehnoloških in drugih motenj v proizvodnji
- tehnološke spremembe za izboljšanje kvalitete
- ukrepi za racionalizacijo proizvodnje
- optimiranje organiziranosti različnih funkcij
- tehnološke spremembe za racionalizacijo proizvodnje
- povečanje kapacitete proizvodnje

2.3. VIŠJE OBLIKE SVETOVANJA — INŽENIRING

- splošno svetovanje, ki obsega posnetek stanja, odpravo ozkih grl, povečanje kapacitete in določitev glavnih točk za izboljšanje stanja

(Nadaljevanje s 3. strani)

predstavil v delu gozda, kjer se skupine, ki jih sestavljajo starejša, zelo kvalitetna drevesa različnih vrst (hrast, jesen, javor, češnja, brest, smreka idr.) in posamezna drevesa prepletajo z mlajšimi razvojnimi fazami. Razvoj gozda, ki kar poka od življenjske moči, je potrebno le z neznatnimi posegi usmerjati, da daje v največji meri, kar od nje lastnik in družba želita: velike količine kvalitetnih gozdnih sortimentov raznih vrst, gozd je odporen proti snegu, vetru in raznim škodljivcem, varuje tla in ohranja rodovitnost, vzdržuje dober vodni režim, za obiskovalca pa je zanimiv in pester. V njem je dovolj hrane za divjad, ki ne povzroča večjih škod.

Za osnovanje takšnega gozda je potrebno premišljeno delo z veliko znanja in razumevanja.

Ogledali smo si še 375 ha veliko posestvo s kapitalnimi hrastovimi in bukovimi sestoji, z ostanki vnešenega rdečega bora. Sestoji imajo zalogo 500 m³/ha in priraščajo 7 m³/ha, od tega pa sekajo 6 m³/ha. Skupni dohodek znaša 2.500 FFR/ha, od tega pa ima posestnik stroškov 1.600 FFR/ha in dohodek 900 FFR/ha, kjer niso vračunani davki na dohodek posestnika.

V teh gozdovih je v ospredju problem, kako v prihodnje zagotoviti obnovo primerne deleže hrasta, ki ga v mladju zaradi divjadi skorajda ni. Kljub temu, da so ograje sonaravnemu gospodarjenju tuje, so se odločili za obnovo v ograjenih površinah, kjer se zelene drevesne vrste obnavljajo naravnim potom, s

spodbujanjem pa njihov sestav bogatijo in oblikujejo primerne skupine. Ob intenzivnem naravnem pomlajevanju listavcev je pospeševanje bora kljub izredni kvaliteti protinaravnemu, zato se mu je potrebno odreči in kvalitetne sortimente (dohodek) zagotoviti z intenzivno nego listavcev.

Ogledali smo si še 160 ha velik privatni smrekov, bukov gozd z zelo lepimi skupinami duglazije. Tudi ta gozd je dobro odprt z gozdnimi cestami, saj imajo 60 m/ha gozdnih cest. Gozd ima 300 m³/ha in letno sekajo 7 m³/ha. Tu znaša dohodek 2.980 FFR/ha, stroški 2.260 FFR/ha in čisti dohodek 700 FFR/ha.

V tem gozdu so nas opozorili na problem preoblikovanja enosmernih sestojev v skupinsko raznodobne. S snovanjem manjših jeder je potrebno pričeti že zgodaj, ko je star gozd prešel polovico proizvodnega obdobja. Vendar pa je potrebno rastnost sestojev maksimalno izkoristiti in po daljši poti in postopoma zagotoviti raznodobno strukturo.

Še bolj kot v drugih gozdovih smo tu spoznali problem trajnosti in enakomernosti dohodka iz gozda.

V mlajšem smrekovem debeljaku bi morali po našem gledanju izvajati le sanitarne sečnje ali kvečjemu zelo šibko redčenje, posek pa realizirati v drugih delih gozda (problem, s katerim imamo pri nas pogosto opraviti). Gojitelj pa se je odločil za zmerno intenzivno redčenje, saj bi bilo v drugih delih gozda še težje (brez izgube prirastka) odkazati drevesa za posek. Posegi v gozd, ki jih ne narekujejo gojitvene potrebe, so vedno povezani z izgubami prirastka.

Ugotoviti moramo, da v večjih privatnih gozdovih, ki smo jih obiskali, gospodarijo zelo intenzivno, vsa strokovna dela opravi gozdar. Zaradi dobrega strokovnega dela se gozdovi od ene inventure do druge izboljšujejo in dajejo večji dohodek.

Ogledali smo si še gozdove državne gozdne uprave v nižinskem predelu ob reki Ren. Gozdna uprava, ki smo jo obiskali, gospodari s 14.500 ha gozdov, od tega jih ima polovico v hribovju Vogežov, drugo polovico pa v dolini reke Ren. Organizacijsko je gozdna uprava razdeljena na 23 revirjev s povprečno velikostjo revirja 700 ha. Ob reki Ren smo si ogledali gospodarjenje z listnatimi gozdovi. Tudi tu uvajajo sonaravno gospodarjenje in naravno pomlajevanje. Posebne težave so poškodbe po divjadi, zaradi česar morajo posamezne pomladitvene skupine ograjevati. Zanimivo je, da dosegajo izjemne cene za prvo-rzredni hrastov les, pokazali so nam primer lepega hrastovega drevesa volumna 20 m³, ki je bilo prodano na panju 222.000 FFR (71.000 DEM). Povedali so nam tudi primer prodaje prvorazredne hlodovine češnje, kjer so dosegli vrednost 10.000 DEM za prodani m³.

Vsi gozdovi, ki smo jih videli, so zaradi intenzivnega in strokovnega gospodarjenja stabilni, zdravi in usposobljeni za proizvodnjo velikih količin kvalitetnih sortimentov. Vse to je plod intenzivnega in dolgotrajnega strokovnega dela, kjer so z dosti znanja in razmeroma malo fizičnega dela samo usmerjali naravne procese in s tem dosegli, da gozdovi v največji meri služijo človeku.

Hubert DOLINŠEK, dipl. ing.
Drago ZAGORC, dipl. ing.

- izdelava oziroma razvoj koncepta za organizacijo in modernizacijo
- izračun oziroma določitev kapacitet novih strojev
- vključevanje strojev v tehnološki proces
- spisek glavnih strojev in pomožnih naprav
- pridobivanje ponudb
- kontrola ponudb
- izdelava tehnoloških shem
- določitev novih tehnoloških parametrov
- zagon novih strojev in sodelovanje pri prevzemu

2.4. APLIKACIJA IZDELANE PROGRAMSKE OPREME

- predstavitev in uvedba izdelane programske opreme za potrebe tehnološke informatike
- izdelava programske opreme po zahtevi naročnika
- vzdrževanje programske opreme

2.5. RAZVOJ IN IZDELAVA ELEKTRONSKEGA ZAJEMANJA TEHNOLOŠKIH KARAKTERISTIK

- izdelava elektronskih naprav za elektronsko zajemanje in digitalni prikaz mehansko menjljivih karakteristik (štetje plošč, merjenje dolžin, tehtanje plošč). Samostojne mikroračunalniške enote omogočajo statistično obdelavo izmerjenih podatkov.

3. PREDSTAVITEV REFERENC

3.1. IZOBRAŽEVANJE

- izobraževanje skupine Poljakov (8 udeležencev) v sodelovanju s firmo Siempelkamp
- izobraževanje skupine iz tovarne ivernih plošč Sokolac—Romanija
- izobraževanje skupine iz tovarne ivernih plošč Špik—Ivanjica

3.2. TEHNOLOŠKO PODROČJE

- izdelava informativne ponudbe s tehnološko rešitvijo za tovarno ivernih plošč v Sovjetski zvezi
- izdelava projekta za fazno obnovo tovarne TIP Otiški vrh
- izdelava tehnoloških osnov za vse faze obnove tovarne
- povečanje kapacitet sušenja iverja
- mehanska separacija iverja

- gravimetrično tehtanje iverja
- gravimetrična priprava lepilnih mešanic
- natresanje iverja
- sprememba tehnologije stiskanja
- izboljšanje kvalitete ivernih plošč
- izboljšanje površine ivernih plošč
- povečanje kapacitete za 11,6 %
- zmanjšanje porabe lepila
- zmanjšanje porabe plina in mazuta
- zmanjšanje porabe električne energije
- zmanjšanje porabe lesne surovine
- uvedba proizvodnje E-I plošč — prvi v Jugoslaviji
- razvoj gradbene plošče TP — 100 — edini v Jugoslaviji
- razvoj plošč, odpornih proti glivam in termitom
- izdelava specialnih namenskih plošč po željah kupca
- uporaba lesnih ostankov

3.3. PROGRAMSKA OPREMA

- izračun tehnoloških parametrov od doziranja v sušilnike, oblepljenje, natresanje do stiskalnice
- grafični prikaz in izračun različnih karakteristik za analize
- izračun laboratorijskih ivernih plošč

3.4. DIGITALNI PRIKAZ TEHNOLOŠKIH KARAKTERISTIK

- merjenje dolžin ivernih plošč z naslednjimi funkcijami: alarm, željena vrednost, povprečje po etažah, povprečje zadnjih devetih vrednosti, statistične karakteristike, štetje plošč
 - digitalni prikaz tehtanja plošč
- Strokovnjaki iz TIP Otiški vrh so svoje znanje pridobili in izpolnili v času obnove tovarne, zato bi bilo smiselno, da to znanje plasiramo v obliki tehnološko tehničnega svetovanja, saj v Sloveniji ni institucije, ki bi se s tem ukvarjala.

Danilo RANC

VZDRŽEVALNA

DELA

NA CESTAH

V zadnji številki Viharnika smo zapisali, da se gozdnim cestam pišejo boljše časi. Republiški organi so iz proračunskih sredstev namenili del denarja tudi za vzdrževanje cest. Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec je za ta namen dobilo nekaj čez tri milijone dinarjev in bo moralo s tem denarjem vzdrževati 346 km cest v privatnem sektorju. Ker pa so sredstva namenjena strogo namensko za vzdrževanje cest, je tega denarja vsekakor premalo da bi se lahko vzdrževale vse ceste, zato bi bilo nujno, da bi pri tem sodelovala tudi občina.

Vzdrževalna dela na cestah v privatnem sektorju pa so v večini že opravljena. Naš posnetek je iz Paškega Kozjaka.

F. Jurač

S SEJE DS DO

V maju je bila po dolgem času spet seja delavskega sveta DO. Člani so bili seznanjeni o lanskim rezultatih ter o rezultatih poslovanja v I. trimesečju. Največ časa so namenili razpravi o pogojih poslovanja v letošnjem letu predvsem področju zaposlenosti in načrtovanih viškov delavcev. Delegati kmetje so postavljali vprašanja o zbiranju denarja za vzdrževanje cest in o rokih plačila za oddani les. Pri tem je DS izoblikoval sklep, da tudi naše podjetje uvede kmetom kompenzacijska plačila kot eno izmed oblik takojšnjega plačila.

Razprava je tekla tudi o problematiki tokov. Delegati kmetje so mnenja, da je potrebno toke čimprej preoblikovati, da ne bodo ostali brez svoje organizacije.

Delegati so bili seznanjeni še o najnovejšem osnutku Zakona o gozdovih in Zakona o lovstvu.

Ida ROBNIK

KDAJ BOMO DOBILI ODLOČBE O DOPUSTU

Letni dopust je pravica delavcev, ki je opredeljena v Zakonu o delovnih razmerjih in v kolektivni pogodbi. Pravično in pošteno pa jo moramo zapisati tudi v naš pravilnik o delovnih razmerjih. V predlogu tega pravilnika, ki ste ga v aprilu in maju obravnavali na TOZD in TOK je dopust opredeljen v 47. členu. Po tem predlogu bi lahko večina delavcev koristila manj dni dopusta kot v lanskem letu. Nekaj tozgov tega akta ni sprejel in to pa je bil tudi povod za sejo konference sindikata, ki je to problematiko obravnavala in sprejela sklep, da odgovorne službe ponovno proučijo kriterije za odmero števila dni dopusta, konferenca pa priporoča, naj letos nihče v GG ne bi imel manj dni letnega dopusta, kot ga je imel lansko leto. Priporoča pa tudi, da TOZD in TOK sprejmejo enotno vsebino tega člena, saj to izhaja iz našega samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD in TOK v DO.

Ida ROBNIK

IZ SKUPŠČINE SLOVENIJE

Čeprav je Skupščina R. Slovenije pretekli mesec obravnavala in sprejemala za cel paket tako imenovanih osamosvojitvenih zakonov, se je na sejah še vedno našlo kaj, kar je posebej zanimalo kmete. Za kmetijsko problematiko se trudimo preko poslanskega kluba SKZ — LS odbora za kmetijstvo, preko vseh treh zborov Skupščine Slovenije in Izvršnega sveta R. Slovenije. Sodelujemo pri razpravah, vlagamo pisne pripombe na osnutke zakonov, vlagamo pisne amandmaje (dopolnila) k predlogom zakonov.

S tem pa še ni rečeno, da je vse doseženo, kajti vsaka odločitev se mora sprejeti z glasovanjem, se pravi z večino glasov. V Skupščini, ki šteje 240 poslancev, je nas kmetov samo 35. Prizadevanja teh kmetov, kakor tudi SKZ — LS, ni v javnosti ustrezno predstavljeno, zato leti na nas, kakor tudi na našo stranko, nemalo kritike — upravičene in neupravičene! Upravičena je vsekakor glede kmetijske zakonodaje, ki močno zamuja. Glede tega sama SKZ — LS naslavlja kritiko na Izvršni svet Slovenije.

Naše pripombe k osnutku zakona o cenah sem omenil že v prejšnji številki. Medtem časom je bil obravnavan in sprejet predlog zakona o cenah. Takrat smo trije poslanci dali pisni amandma k 6. in 9. členu. Sprejet je bil le amandma k 6. členu v ZO. Ta predvideva, da bi pri doplačanju nadomestil enakopravno s podjetji upoštevali tudi kmetijske proizvajalce (kmete). Tu se gre za kritje proizvodnih stroškov.

Razburljiva je bila razprava o interpelaciji v zvezi z razvojno in ekonomsko politiko IS R. Slovenije, ki so jo vložile opozicijske stranke. V bistvu gre za ponovno razpravo o republiškem proračunu, v katerega realnost dvomijo omenjene stranke. Prvotno je IS nasprotoval ponovni razpravi, vendar je do tega prišlo. Izvršni svet je dal poročilo k vsem 32. točkam tega obširnega dokumenta, ki je v bistvu nezaupnica vladi!

Za nas sta najbolj važni 14. in 16. točka. V 14. točki leti kritika na propadanje gozdnih cest in prodaje gozdnih sortimentov mimo gozdarskih organizacij. V razpravi sem navedel vzroke: gozdarstvo se nahaja v nekakšnem vakumu. Novega zakona o gozdovih še ni, starega ne izvajamo v celoti. Pometli smo s solidarnostjo in z odvajanjem biološke akumulacije, ki sta bila glavna vira za gradnjo in vzdrževanje gozdnih cest. Če želimo gospodariti s privatnimi gozdovi po vzorcu zapadnih držav, bomo primorani tudi ceste vzdrževati po tem sistemu. Z našo samoiniciativo in samofinansiranjem smo ustvarili javno mnenje, da mora za gozdne ceste skrbeti kmet sam! Zato se je v preteklosti tako obnašala širša javnost, čeprav je te ceste uporabljala nemoteno! Glede prodaje gozdnih sortimentov sem rekel samo to, da vsak raje proda tja, kjer več iztrži; zavednost, da je sicer zelo lepa čednost, vendar se z njo ne da ničesar kupiti!

V 16. točki smo kmetje obtoženi, da zakoljemo 10 % goveje živine doma na črno. Ta ugotovitev ne preseneča, saj je resnična, tembolj pa preseneča ugotovitev Izvršnega sveta, ki pravi dobesedno:

»Tako stanje je nastalo zaradi težav inšpekcije pri odkrivanju črnih zakolov in zaradi preblage kaznovalne politike v preteklosti!« Na to licemersko izjavo sem se odzval v razpravi, vložil sem tudi pisno delegatsko pobudo na IS Slovenije. Menim, da naj IS najprej ugotovi in odstrani vzroke za te prekrške, šele potem naj pošlje kmetu inšpekcijo za vrat! Da kmetje ne plasiramo vseh proizvodov v skladu s predpisi, je temu kriva cenovna politika, ta pa je že dolga leta nazaj taka, da kmetu odžira velik kos trdo prislužnega kruha!

Predsednik Zbora združenega dela mi je že poslal pisno potrdilo, da je omenjeno pobudo posredoval Izvršnemu svetu Slovenije.

Sicer pa je zdaj najvažnejša naloga vlade in parlamenta osamosvojitve Slovenije!

Ajnzik

STUDENČKOVA USODA

*Pod Uršljo to našo
se studenček rodi,
žubori in šumi
proti hotuljski strani.*

*Ne ve, kaj ga čaka,
kaj mu preti,
ves bister veselo
v Kotlje hiti.*

*Kanale smrdeče
speljali so vse,
v vode prebistre
Hotuljke naše.*

*Domovi ob strugi
tam nemo stoje,
žalostni so ljudje,
ki v njih zdaj žive.*

*Se težko živi
ob strugi vse dni,
saj potok nesrečni
pod nos ti smrdi.*

*Ob pogledu na strugo
srce te boli.
Kje čisti si potok,
kje si zdaj ti?*

*Ves si umazan
ves opacan
le kdo te očistil bo
in rešil te nam.*

*Ob pogledu na strugo
se oko ti solzi,
za uboge te ribice
domka več ni.*

*Le kdaj ta krivica
popravljen bo,
da spet zažuborel potok
bo pesem svojo?*

Marija FORTIN

Kronika TOK Slovenj Gradec

Zala GODEC je pri nas opravila strokovni izpit, po tem pa je eno leto delala na TOK Slovenj Gradec. Kako je v tem kratkem času spoznala sodelavce, jim je povedala ob odhodu:

*Sredi mesta je baraka,
nobena druga ni enaka.
Kdo bi mislil, da so tu ljudje.
Kdor jih videl ni — ne ve!*

*Lubadarji pač tam živijo,
kjer jim prostor dodelijo.
A vsem navkljub se »fajn« imajo,
dosti vedo, dosti znajo.*

*V družbi njihovi je krasno,
za eno dekle malo špasno.
Če še prej poredna ni,
se tega med gozdarji nauči.*

*Eno leto hitro mine,
ostane čas le za spomine.
Če poslavljaš se od njih,
o njih lahko napišeš stih.*

*Direktor — to je duša prava!
Mnogo dela, včasih se zabava.
Njemu na obrazu videti ni,
če ga kdo kaj razjezi.*

*Levc pač »flegma« je postava,
tudi kadar hiša v vodi plava.*

*Mislim, da je ni stvari,
ki ga s tira vrgla bi.*

*Franjo je naš fantič siv,
kljub petinpetdesetim nagajiv.
Kadar pride, poskrbi,
da se kolektiv smeji.*

*Dana resno se drži,
saj z denarjem heca ni.
Kadar plače nam deli,
jo najrajši imamo vsi.*

*Primož modro govori,
nadvse rad na zrak leti.
Če pa »Brincelj« kdo mu reče,
kar razjoče se od sreče.*

*Dulerja pač zjutraj ni,
pogosto kavo zamudi.
Ko pa ura osem je,
»šraja«, da že voda vre.*

*Cesar Peter star še ni,
saj ne pije, ne kadi.
Po ljubljansko govori,
on je frajer, da mu para ni.*

*Jeromel Jože dosti zna,
o marsičem rad pokramlja.
Škoda le, da se je obril,
saj z brado prav fejest fant je bil.*

*Rojko poje si na glas,
da mu hitro mine čas.
Z Zdravcem na teren hiti,
več pač v dvojce postori.*

*Zdravko vozi se z Velenja,
vedno svojega je mnenja.
Včasih vzdihne tak na glas,
da se mu smeji vsa vas.*

*Ivek naš je mravljica,
vedno dela dosti ima.
On ve, kaj otroci so —
ženi najbrž je lepo.*

*Z Dušana lepota kar žari,
saj vedno čaka, da se kava mu shladi.
Med drugim s kurami se bavi,
on veterinar bil bi pravi.*

*Matjaž zelo rad govori,
le tu in tam v barako prihiti.
A dolgo se ne zamudi,
ker tare polno ga skrbi.*

*Mirkac Albert — korenjak,
vsak ne more biti tak.
Majdi priskrbi dopust,
smeha polnih ga je ust.*

*Gustl hišico gradi,
zato želoдец ga boli.
Venomer denarja ima premalo.
Le kdaj za omete ga bo kaj ostalo?*

*Silvo na ves glas besni,
kadar Trinkl govori.
Še vse nekak lepo b' mu šlo,
če Kmečke zveze ne bi b'lo.*

*Dragec pameten je fant,
oblekel pavrški je gvant.
saj kmetom zdaj kar dobro gre,
a kak' gozdarjem bo — se še ne ve.*

*Križan takrat prihiti,
kadar kaj v redu ni.
Ko zapisnik narekuje,
po domače — podrezuje.*

*Mene groza je in strah,
in tud' v baraki je preplah.
Manj ga vidim, rajš' ga imam,
ker po nareku tipkati ne znam.*

*Kozelj Janez pride rad
k nam na TOK mal' pokramljat.
K Danici se rad usede,
nikogar ne pusti do besede.*

*Glava mu že prec' sivi
a kot mladenič on živi.
Kar naprej na Vogel hodi,
saj je Gorenjc — prav tja on sodi.*

*Tu in tam še pride v vas,
če kaj ne štima — okrega nas.
Prav nikogar se ne boji,
on res svobodno zdaj živi.*

ZALA

VTISI S SEJMA LIGNA HANNOVER

Vsako drugo leto je v velesejmskem mestu Hannover organiziran mednarodni strokovni sejem lesnih strojev in opreme za lesno industrijo. Sejem je največji tovrstni v svetovnem merilu, zato na sejmu predstavijo svoje novosti vodilni svetovni proizvajalci opreme za lesno industrijo. Za celovit pregled novosti ne zadostuje dan ali dva, temveč je potrebno izbrati eno izmed dejavnosti in jo v razpoložljivem času obdelati, kolikor se pač da. Tako bi za področje proizvodnje ivernih plošč potrebovali najmanj štiri dni, če bi želeli obiskati največje proizvajalce strojev za proizvodnjo ivernih plošč, ki razstavljajo v dveh halah. Konkurenca pri proizvodnji opreme za tovarne ivernih plošč je zelo velika. Vodilne so firme SIEMPELKAMP, BISON, SCHENCK, PAL, BABCOCK, DIEFFENBACHER, PALLMANN itd. V zadnjih letih beležita največji razvoj SEMPELKAMP in BISON, ki sta intenzivno prodrla na tržišče Sovjetske zveze in Kitajske. Najizrazitejši vzpon pa je dosegla firma PAL Italija, ki je v treh letih iz majhne mešane firme, ki so jo ustanovili trije dobri poznavalci tehnologije in proizvodnje ivernih plošč, prerasla v znano firmo. To so dosegli tudi z dobrimi priporočili v TIP Otiški vrh.

Moto in glavne usmeritve proizvajalcev so:

- avtomatizacija proizvodnje
- znižanje porabe repromaterialov in energije
- ekološka sanacija
- znižanje stroškov proizvodnje

Navedene usmeritve potrjujejo pravilo oblikovano projektno nalogo za drugo fazo

obnove tovarne ivernih plošč OTIŠKI VRH, v kateri so zajete naslednje usmeritve.

1. — ekološka sanacija (kotlarna, kontaktni sušilnik, filtrirne naprave)
2. — kurjenje ostankov in proizvodnja lastne električne energije (nova kotlarna)
3. — zmanjšanje normativne porabe lesa in energije (kotlarna, kontinuirana stiskalnica)
4. — povečanje kapacitete na finalizaciji (dodatna linija za robno obdelavo)

Ker je sejem namenjen predvsem razvojnim tehnologijam, bi bilo potrebno ob izboljšanju rezultatov poslovanja omogočiti obisk tega eminentnega sejma vsem razvojnim tehnologom Lesne. Takšno obliko izobraževanja so namreč podprli tudi vodilni delavci LESNE na nedavnem strokovnem posvetovanju sekcije inženirjev LESNE — DIT.

Največ razstavljavcev opreme je bilo iz Nemčije (585), Italije (213), Avstrije (57), Francije (54). Med razstavljavci jih je bilo 10 tudi iz Slovenije, medtem, ko jih iz drugih delov Jugoslavije ni bilo. Tudi na sejmu je bilo čutiti utrip naših notranjepolitičnih dogajanj, kar v veliki meri povzroča nezaupanje in skrb proizvajalcev opreme za možnost prodaje ali sovlaganja v naše gospodarstvo, saj gledajo Jugoslavijo in zaenkrat tudi Slovenijo kot nelikvidnega in nesolidnega partnerja. Kljub vsemu je vredno obdržati stike s poslovnim svetom in vzdrževati osebna poznanstva, ki v takih obdobjih lahko največ koristijo in premostijo trenutno nezaupanje do našega gospodarstva. D. A. RANC

Ansambel Zvonka Ortana »KOROŠCI«. Od leve proti desni: Ivan Štrekel, Jerneja Mihi, Marjana Petelinšek, Zvonko Ortan, Franc Smrekar.

RAZMIŠLJANJA O GLASBI

Pesem in glasba ne poznata sovraštva in ne meja sta izraz vsega, kar je lepo in plemenito.

Ko sem poslušal pesem NAZAJ V PLANINSKI RAJ, se mi je nehote vsilila misel, kako bi rad bil pastir med ovčami. Ne ve za sovraštvo in gorje, ki razsaja na tem nesrečnem svetu. Vsi visoki politiki si prizadevajo za MIR, MIR pa je vedno bolj ogrožen. Bog je rekel: »Udaril bom pastirja in ovce se bodo razkropile.« Kaj če bi Bog stegnil roko in udaril tiste, ki ogrožajo mir? Bodo ovce našle pašo, bo bogatin dal revežu živeti ali pa bo še vedno živel na račun svojega bližnjega?

Naj izgine sovraštvo in zavist! Bodimo kulturni ali vsaj skušajmo biti kulturni! Zapijmo, zaigramo, sezimo si v roke.

Če poslušata oseba s fakultetno izobrazbo in oseba z osnovno-šolsko izobrazbo neko opero, bo prvi osebi prijetna, razumljiva medtem pa bo drugi osebi nerazumljiva, neprijetna, mogoče tudi zoperna. Če ti dve osebi poslušata preprosto ljudsko pesem — roko na srce — bo pesem obema vzbudila prijetne občutke.

Umetnik je tako skladatelj kot amater množice s skladbo, ki je preprosto po domače ljudsko zapeta. Rad bi povedal to: spoštujmo kakor profesionalca kot amaterja, saj je za ene prijetna taka za druge pa drugačna vrst glasbe.

SLOVENIJA ima veliko pevcev skladateljev, ki so amaterji a so v primerjavi s tistimi, ki jih dnevno predvajajo v naših radijskih oddajah postavljeni v ozadje. Pri njih so nezaželeni, pa če ravno so skladbe prijetne, morda celo nadvse prijetne. Trdim: vsak kraj v SLOVENIJI ima svoje navade in svoje značilnosti. Štajerc ne more trditi, kako se naj na Koroškem živi, ker živi na Štajerskem. Tako ne more Korošec pisati o Kranjcu in Primorcu o Koroški ali Dolenjski.

Pesmi iz vseh slovenskih pokrajin so zanimive in naj bodo spoštovane ter predvajane v naših SLOVENSKIH RADIJSKIH POSTAJAH.

Naj se ne vrstijo vedno samo eni in isti ansambli, oz. njihove melodije, temveč skladbe skladateljev cele SLOVENIJE.

Leto je dolgo 365 dni. Radio SLOVENIJA oz. Radio plus na dan predvaja približno 150 do 160 skladb domačih avtorjev narodne zabavne glasbe. Velikokrat se predvajajo ene in iste skladbe, v ozadje pa potisnjeni ali pa sploh ne sprejmejo melodij ansamblov in pevcov, ki imajo veliko lepih skladb in melodij.

Trdim, da je vsaka skladba lepa, če je posneta v kvalitetnem studiu, pa naj bo profesionalna ali amaterska.

Dragi glasbeni prijatelji! Rad bi vam povedal še to. Z glasbo se ukvarjam vse življenje. Harmonika je moja spremljevalka, moje veselje in tolažba. 7 let sem igral za folklorno skupino PREŽIHOV VORANC Ravne na Koroškem — 7 let za folklorno skupino KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA »ZARJA« V ŽELEZNI KAPLI bil soustanovitelj folklorne skupine GOZDAR Črna na Koroškem.

Imel sem ansambel in z njim predstavljal KOROŠKO s skladbami, ki sem jih napisal za 1. 2. 3. in 4. tem festivalu narodne zabavne glasbe v PTUJU. Sledilo je čez 200 koncertov, ki smo jih prirejali na oddaji NOVI ANSAMBLI — NOVE MELODIJE pri RTV LJUBLJANA, na PREVALJAH v oddaji Koncert pri vas doma. V ŠEMPETRU je bila podeljena nagrada za najboljšo skladbo KOROŠKI FANTIČI, ki sem jo napisal za oddajo Za našo vas. Pri JUGOTONU ZAGREB smo snemali dve mali glasbeni plošči KOROŠKI ODMEVI — in KOROŠKI POZDRAV. Izdal sem pesmarico MEŽIŠKA DOLINA, MOJ DOM, DOMOVINA. Z novim ansamblom smo snemali v studiu »PIRAMIDA« MARIBOR in studiu »TON TON« ROGATEC dve glasbeni kaseti »KOROŠKI ŽELEZARJI« in »BRATJE PODAJMO SI ROKE«.

Na kasetah je 31 skladb, kjer predstavljamo KOROŠKO oz. MEŽIŠKO DOLINO in opevamo ljubezen ter delo. Tretja pa je »POZDRAV IZ PREVALJ« — jubilejna. Ob vsej tej zagnanosti za glasbo sem napisal čez sto

MEŽIŠKA DOLINA

Zapihal na rahlo je vetrič,
za njim se ozrlo je moje oko,
pod Peco zagledam dolinico,
kjer MEŽA se vije lepo.
Za skalo izgine tam cesta,
od ČRNE v MEŽICO soteska,
potem pa ravnina leži,
kjer PREVALJE RAVEN se drži.

Gledam dolinco prek strme vrhe,
zraven si pojem, da odmeva v gore,
vetrič pa nežno name pihlja.
Kje si mladost ti, kam si odšla?
Spomine obujam si brišem solze,
saj tu imam svoj dom,
očeta in mamico.

Ne daleč pod URŠLJO pa kraj,
kjer PREŽIH je živel, opeval naš kraj,
o lepi dolinici je pel,
vse hribe in griče naštel.
Poslušaj prijatelj me zdaj,
ta pesem spomin je na kraj:
od ČRNE do VOTLE PEČI,
MEŽIŠKA dolina leži.

Gledam dolinco prek strme vrhe,
zraven si pojem, da odmeva v gore,
vetrič pa nežno name pihlja.
Kje si mladost ti, kam si odšla?
Spomine obujam si brišem solze,
saj tu imam svoj dom,
očeta in mamico.

Zvonko Ortan

pesmi in jih uglasbil. V teh letih ob delu, ki je navedeno, sem 6-krat potrkal na vrata RTV Ljubljana za sodelovanje, da nas uvrstijo v program domače glasbe. Toda RTV Ljubljana ansambel pod mojim imenom in KOROŠKI ne pozna, na nobeno pismo mi niso odgovorili. Tudi na tisto pismo ne, v katero sem vložil razglednico z mojim naslovom in jih poprosil v dopisu za odgovor. Tudi to pismo je romalo v koš. Kaj pa KOROŠKI RADIO? Ima 10 naših posnetkov na studijskem traku, pa do danes v njihovem programu o navedenih ni duha ne sluha. V tem primeru se vprašujem, ali je to tudi kultura. Sedaj, ko si štejemo leta, morda ure, minute, ko življenje gre proti cilju, kjer se vse konča, se vprašujem, ali sem sploh kaj prispeval s to glasbeno dejavnostjo v morje slovenske kulturne dediščine, če ravno pred seboj zabeležena dela, ki so doživela veliko uspehov priznanja in lepega doživljanja. Vrata na katera sem trkal, so se enkrat odprla, zašepetal je glas: »VAS NE POZNAMO« in takoj za tem so se zopet zaprla. MORDA ZATO, KER SMO KOROŠKI. Kaj mislite, dragi bralci, ali bi KOROŠKI RADIO doživel katastrofo, če bi v svoj program uvrstil skladbo MEŽIŠKA DOLINA TI KOROŠKA LEPA SI — DOMAČIJA BRATOV IN SESTRA, ki jih lahko poslušate na glasbeni kaseti KOROŠKI ŽELEZARJI in BRATJE, PODAJMO SI ROKE.

Ob koncu pa še enkrat prisrčna hvala pevskega zboru »STANE SEVER« za lepo petje in še na mnoga, mnoga leta lepih uspehov harmonikarjem in folklori KUD GOZDAR ČRNA NA KOROŠKEM.

Zvonko ORTAN

NAŠI UPOKOJENCI

PETER PLANINŠEC

Zaradi zaostrenih razmer v gozdarstvu se je naš stanovski kolega in prijatelj odločil za predčasno upokojitve.

Več kot 30 let je aktivno delal v slovenjgraškem gozdno gospodarskem območju.

Kolega Peter je diplomiral na gozdarski fakulteti v Ljubljani, stažiral na Gozdnem gospodarstvu Slovenj Gradec in se kot mlad gozdarski inženir zaposlil na tedanjem Gradbenem obratu. Projektiral in gradil je gozdne ceste, ki niso služile samo gozdu, prinašale so življenje v koroško podeželje. Prav v tistem času je Gozdno gospodarstvo gradilo največ cest in odpiralo gozdne predele in kmetije, ki so bile prej povezane z dolino le s kolovozi. Mlada generacija tedanjih inženirjev je bila za to zahtevno delo za GG nepogrešljiva.

S prvimi izkušnjami je nato postal upravitelj gozdarskega obrata Slovenj Gradec. Po reorganizaciji gozdarstva je gozdni obrat gospodaril z državnimi in privatnimi gozdovi. Nove naloge na področju razvoja podeželja so zahtevale široko razgledanega strokovnjaka. Kot kmečki sin in domačin je znal navezati stike z vsakim kmetom, prislusniti njihovim težavam in jim pomagati iz tisk in zagat. V tem obdobju je bil gozdarski inženir čisto edini izobraženi strokovnjak na podeželju. Nanj so se kmetje obračali pri reševanju gospodarskih problemov na kmetiji. Gozdne ceste, ki jih je gozdarski obrat gradil, so odpirale najprej kmetije, jim omogočile obstoj v hribovskih predelih, in vspešne razvijale v tržno pridelavo. S tem pa se je postopoma spreminjal tudi dohodek kmetij in izboljšali so se pogoji za življenje.

Na področju izkoriščanja gozdov se je kolega Peter v tem obdobju izpopolnjeval na Švedskem, kjer je delal že v študentskih letih. Z obogatitvijo znanjem je pomagal pri uvajanju nove mehanizacije oz. strojne opreme. Sodeloval je pri uvajanju nove, takozvane švedske metode pri sečnji, dobili smo nove lažje in boljše švedske žage in uvedli kleščenje z motorno žago. Novo orodje in oprema — meter, klini, obračalke, naganjalni drogi in drugo — so olajšali in racionalizirali delo pri sečnji in izdelavi. Traktorji so dobili vitle, kamioni polprikolice in hidravlične nakladalne naprave, zgradili smo mehanizirano skladišče z lupilniki in uvedli še druge novosti, ki so težko delo v gozdarstvu olajšali in posodobili. Peter je kot član vodilnega teama bistveno prispeval k hitrejšemu razvoju GG-ja.

Uspehi na gozdni upravi in pri kmetih so Petra pripeljali na mesto predsednika občine Slovenj Gradec, kasneje pa še predsednika Izvršnega sveta občine Slovenj Gradec.

Tudi tu je z ustvarjalnim delom na območju celotne občine Slovenj Gradec premikal kolo razvoja hitreje kot je teklo do tedaj.

V LESNI je Peter opravljal na položaju general-

nega direktorja najodgovornejša dela. Pod njegovim vodstvom je lesna industrija intenzivno investirala in napravila velik korak pri razvoju tehnologije, obsega in stopnje finalizacije lesne predelave. Število zaposlenih se je skoraj potrojilo in mnogi so dobili zaposlitev v domačem kraju.

Po osamosvojitvi Gozdnega gospodarstva je kolega Peter kot vodja komercialne opravil svoje delo odlično in profesionalno brezhibno. V tridesetih letih poklicnega dela je z neumornim in zavzetim delom ogromno dosegel v podjetju in izven podjetja kot angažiran javni delavec.

Kolegu in prijatelju Petru želimo tudi v naslednjem obdobju veliko sreče in zadovoljstva. Prepričani smo, da se bo poln življenja in ustvarjalne energije vračal na Gozdno gospodarstvo in z nami še naprej sodeloval. Pogrešali bomo njegovo znanje, tovarištvo, humor, dobro voljo in nesebično pripravljenost pomagati sočloveku.

Hubert Dolinšek

BRANKO ZAVERNIK

Rojen 1936, leta.

Na Koroško je prišel iz Maribora. Kot kvalificirani tapetnik in šofer se je tukaj najprej zaposlil v obrtnem podjetju Komfort v Slovenj Gradcu. Leta 1961 je začel delati na strojnem obratu GG kot šofer za nakladalno napravo. Bil je izreden voznik, zato je na željo vodstva podjetja leta 1973 prevzel delo šoferja osebnega avtomobila. Na delovni skupnosti Lesne je od leta 1987 opravljal še splošne zadeve. Po razdružitvi Lesne je ta dela opravljal za gozdarje vse do upokojitve, maja letos.

BETKA KUHELNIK

Rojena 1943. leta

V Mislinji je preživela svoja otroška leta. V letih 1959/60 je končala srednjo administrativno šolo v Ljubljani in se takoj zaposlila kot strojepiska pri Koroškem gozdarskem podjetju Slovenj Gradec. V letih do 1967 je opravljala več različnih nalog v gozdarskih organizacijah. Usmerila se je v komercialno in si kot vodja pisarne komercialnega sektorja pridobila bogate izkušnje na tem področju. Tako je v letu 1975 začela delati kot prodajni referent v Lesni, leta 1987 pa je postala vodja sektorja prodaje preko lastnih prodajal. Ob razdružitvi gozdarstva in lesne industrije je ostala pri gozdarjih in opravljala dela vodenje prodaje. Upokojila se je z dokupom let.

DARINKA CERJAK

Rojena 1941. leta

Svoja prva leta je preživela v vojni, potem pa kot večina vojnih otrok v skromnih materialnih razmerah. Po končani srednji administrativni šoli se je zaposlila pri takratnem Gozdarskem podjetju Slovenj Gradec najprej kot administratorka leta 1960. Po tem je 16 let vodila administracijo v Izobraževalnem centru GG in Lesne. V teh letih so v podjetju izdajali še odločbe z vsebino, da je delavka »dolžna delati več kot polni delovni čas«. Razporedila je svoje obveznosti tako, da je lahko ustregla vsem, tako podjetju kot svoji družini.

Po letu 1977 je vodila kadrovske evidence v splošnem sektorju. Naporno delo ji je načelo zdravje in leta 1986 je bila ocenjena kot invalid II. kategorije, letos maja pa se je invalidsko upokojila s 30 let delovne dobe.

POPRAVEK

V 4. številki Viharnika je TOZD Gozdarstvo Črna objavil seznam upokojencev, ki so se upokojili v decembru 1990 na osnovi dokupa delovne dobe. V tekstu o delavcu Ernestu Šrebetu je prišlo do napake, zato njegove podatke še enkrat objavljamo:

ERNEST SREBRE se je prvič zaposlil leta 1954. Vojaško obveznost je izpolnil med leti 1958 in 1960. Leta 1963 se je zaposlil pri gozdnem gospodarstvu kot nakladatelj in je to delo opravljal do 1967. leta. Do leta 1978 je delal kot gozdni delavec — sekač, od leta 1978 pa do upokojitve pa je bil cestar.

Uredništvo

NAŠI JUBILANTI

Meseca junija praznujejo svoje jubileje

10 let dela

Anton PAČNIK ml., Gozdarstvo Slovenj Gradec
Sonja PODERČNIK, CLS Otiški vrh

20 let dela

Branko PRAPROTNIK, Gozdarstvo Radlje
Jože VAUKMAN, Gozdarstvo Radlje
Majda SOVIČ, TIS Pameče
Manca PRATNEKER, Gradnje

30 let dela

Jakob KOS, Gozdarstvo Črna
Anica KREMZER, Gozdarstvo Radlje

ČLOVEKOVE PRAVICE

Živimo v obdobju, ko je novi družbeno ekonomski sistem že pronicel v našo zavest. V praksi pa se dogaja marsikaj in neredki se znajdejo v položaju, ko ne najdejo več mesta, kjer bi našli svoje pravice in zadoščenje.

V Splošni deklaraciji človekovih pravic, ki jo je ratificirala tudi naša država, je nekaj členov, ki ščitijo te temeljne človekove pravice in svoboščine.

NPR:

8. člen: Vsakdo ima pravico do učinkovitega pravnega sredstva pri pristojnih državnih sodnih oblasteh proti dejanjem, ki kršijo temeljne pravice, priznane mu po ustavi in zakonu.

17. člen: 1. Vsakdo ima pravico do premoženja, tako sam, kakor tudi skupno z drugimi.

2. Nikomur ne sme biti premoženje samovoljno vzeto.

22. člen: Vsakdo ima kot član družbe pravico do socialne varnosti in pravico do uživanja, s pomočjo prizadevanja svojih skupnosti in mednarodnega sodelovanja in v skladu z ureditvijo in sredstvi neke države, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, nepogrešljivih za njegovo dostojanstvo in svoboden razvoj njegove osebnosti.

23. člen: Vsakdo ima pravico do dela in proste izbire zapo-

slitve, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred nezaposlenostjo.

2. Vsakdo ima, brez kakršne koli diskriminacije pravico do enakega plačila za enako delo.

3. Vsakdo, kdor dela, ima pravico do pravične in zadovoljive nagrade, ki zagotavlja njemu in njegovi družini človeka vreden obstoj in ki naj se po potrebi dopolni z drugimi sredstvi socialnega varstva.

4. Vsakdo ima pravico sodelovati pri ustanavljanju sindikata ali pridružiti se sindikatu za zavarovanje svojih interesov.

24. člen: Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa, vključno z razumno omejitvijo delovnih ur in pravico do občasnega plačanega dopusta.

25. člen: Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blagostanje, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami; pravico do varstva v primeru nezaposlenosti, bolezni, delovne nezmožnosti, vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja življenjskih sredstev zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje.

Poleg pravic, ki izhajajo iz dela in osnovnega socialnega varstva ščiti ta deklaracija še pravice do izobraževanja, kulturne udejstvovanja in pravice, ki izhajajo iz znanstvenega, književnega ali umetniškega dela.

Koliko bomo te pravice lahko upoštevali pri reševanju naših stisk, ni mogoče predvideti, pa vendar, dobro je zanje vedeti.

Ida ROBNIK

PRAVICE IN MOŽNOSTI DELAVCEV, KI POSTANEJO TRAJNI PRESEŽKI

Dela se ukinjajo, delavci so opredeljeni kot »trajni presežki« in največkrat ni možno izbrati nobenega drugega ukrepa kot tistega zadnjega, ki pomeni prenehanje delovnega razmerja po poteku 6 mesecev od dokončnosti sklepa.

Delavci si postavljajo vprašanja: »Kaj sedaj? Kakšne pravice imam kot nezaposlen?«

Ko je delavec s sklepom kot trajni presežek, bo še 6 mesecev prejemal nadomestilo OD, ki po naših aktih znaša 70 % njegovega osnovnega OD in dodatek za minulo delo. Poleg tega ima delavec, ki je bil zaposlen v organizaciji najmanj 2 leti pravico do odpravnine v višini polovice njegovega povprečnega mesečnega OD v zadnjih treh mesecih, za vsako leto dela v organizaciji. Po 6 mesecih mu delovno razmerje preneha in delavec se mora prijaviti na Zavodu za zaposlovanje v roku 30 dni.

Poleg tega, da mu zavod poizkuša najti novo zaposlitev, ima pravico do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti. To pravico pridobi zavarovanec, ki je bil v delovnem razmerju neprekinjeno 9 mesecev ali 12 mesecev s presledki v zadnjih 18 mesecih pred prenehanjem delovnega razmerja. Denarno nadomestilo znaša prve tri mesece 70 % in dodatek za nepreskrbljene člane, naslednje pa 60 % od osnove, ki je poenostavljeno OD zadnjih treh mesecev dela. Čas prejemanja je odvisen od zavarovalne dobe in traja:

- tri mesece, če je bil zavarovanec zavarovan najmanj 9 mesecev nepretrgoma ali 12 mesecev s presledki v zadnjih 18 mesecih,
- 6 mesecev, če je bil zavarovanec zavarovan najmanj 30 mesecev nepretrgoma ali 50 mesecev v zadnjih petih letih,
- 9 mesecev, če je bil zavarovanec zavarovan 5 let ali več in manj kot 10 let,
- 12 mesecev, če je bil zavarovanec zavarovan 10 let ali več in manj kot 15 let,
- 18 mesecev, če je bil zavarovanec zavarovan 15 let ali več in manj kot 20 let,
- 24 mesecev, če je bil zavarovanec zavarovan 20 let ali več.

Nadomestilo se lahko izplača tudi v enkratnem znesku, če bo nezaposleni s tem rešil svojo delovno angažiranost (obrt, podjetje), ali pa se izplača organizaciji, če delavca zaposli za nedoločen čas na njemu ustreznih delih.

Ko se izplačevanje denarnega nadomestila izteče, lahko nezaposleni v roku 30 dni uveljavlja pri Zavodu pravico do denarne pomoči. To pravico pridobi, če njegovi dohodki skupaj z dohodki družinskih članov v zadnjih treh mesecih ne presegajo 80 % zamenjenega OD. Višina denarne pomoči je 80 % zamenjenega OD, zmanjšane za davke in po-

večanega za dodatek za vzdrževane družinske člane. Denarna pomoč se izplačuje največ 3 leta (pripravniki 1 leto), pri čemer je v ta čas všteti tudi čas prejemanja nadomestila.

Nezaposleni ima tudi pravico do priprave na zaposlitev, ki obsega vse oblike izobraževanja in usposabljanja in pravico do povrnitve prevoznih in selitvenih stroškov.

Navedene pravice so opisane zelo na splošno, sicer pa se lahko nezaposleni po vse navsote in navodila obrne na pristojno strokovno službo Zavoda za zaposlovanje.

Franica PORI

SVETOVNI DAN NEKAJENJA — 31. maj

»Odpravimo kajenje v javnih prostorih! Dihajmo zrak brez tobačnega dima!« To je geslo letošnjega dneva nekajenja nam je sporočil generalni direktor svetovne zdravstvene organizacije dr. Hiroshi Nakajima.

Svetovna zdravstvena organizacija si že leta prizadeva za družbe brez tobaka v katerih predstavlja nekajenje družbeno normo. V mnogih deželah so razglasili zakone in predpise, kajenje so prepovedali v javnih prostorih in javnih prevoznih sredstvih. 31. maj naj bi predstavljal dan, ko vsaka vlada, tudi lokalna, oceni napredek pri obvladovanju problemov, povezanih s tobakom in ugotovi, kaj bi bilo še treba storiti, da bi bili vsi državljani deležni enakega zdravstvenega varstva. Zaščita nekadilcev je napredovala in sedaj skoraj povsod vedo, da kajenje ogroža zdravje nekadilcev. Raziskave pasivnega kajenja so

dokazale, da prisotnost rako-tvornih in drugih snovi v tobačnem dimu ogroža zdravje nekadilcev, če se nahajajo v zakajenem okolju.

Okorelim kadilcem, tistim ki so resnično odvisni od tobaka, pošilja generalni direktor apel: »31. maja naj bi se vzdržali cigarete, vsaj en dan ali morda par ur!« Upa, da bo ta hipec koga prepričal, da se da živeti brez tobaka tudi daljše obdobje.

Pred 30. leti so bili na javnih mestih napisi: »Pljuvanje prepovedano!« Nekaj povsem vsakdanjega v mnogih delih sveta. Sedaj jih vidimo le še redkokje. Upamo, da bo na podoben način napočil tudi dan, ko ne bomo več videli opozoril o prepovedi kajenja, ker bo postalo to, da ljudje ne kadijo nekaj povsem samoumevnega.

Nada KADIŠ

MLADI O INVALIDIH

V mesecu novembru lanskega leta je Viharnik objavil natečaj za najboljše spise na temo »Invalidi med nami«.

V akcijo se je aktivno vključil Zavod za šolstvo na Koroškem in se mu iskreno zahvaljujemo. Seveda gre naša zahvala na naslove vseh šol, ki so se akciji odzvale. Še posebno hvaležni smo ravnateljem in drugim pedagoškim delavcem, ki so namenili nekaj truda, da je akcija uspela. Iskrena hvala učencem in dijakom, ki so sodelovali.

Na osnovni šoli Franja Vručca v Slovenjem Gradcu je najboljšo nalogo pisal učenec 6. c razreda **MIHA KOTNIK**, na osnovni šoli Šmartno učenka 7 a **ZALIKA PRISLAN**, na osnovni šoli Mislinja pa učenka 6. c **BARBARA RAMŠAK**.

Vsem učencem smo izrekli priznanje ter jim svečano podelili skromne nagrade.

V tej številki Viharnika objavljamo razmišljanje Mihe Kotnika in se mu zahvaljujemo za poglobljeno razmišljanje o življenju invalidov.

J. ŠUMEČNIK

VINKO GOSTENČNIK »Renarjev Cinc« pd. Renar 70 let

Pri Renarju, kmetiji v Podgori pri Kotljah, je bilo v soboto, 4. maja 1991 praznično. Pri hiši so praznovali visok življenjski jubilej svojega očeta, gospodarja Vinka Gostenčnika. Ta jubilej je učakal zdrav, vesel in dobre volje.

Renarjev grunt, kjer se je Vinko rodil 2. maja 1921. leta, je stežaven. Večina je gozda. Polja za obdelovanje bolj malo. Takšno posestvo zahteva delo in trud, pije življenjsko moč in silo človeka. Le s trdim, vztrajnim delom mu je bil Vinko kos. Sedaj se lahko skupaj z ženo in otroci ponosno ozre nazaj na začetek, iz katerega so v dolgih letih dela zrasti lepi, vidni uspehi. Obnovil je hišo za mamin prevžitek, pa hišo hlev in celotno Renarjevo domačijo. A tudi v lepih, novih hišah sinov je njegov delež.

Vinku v življenju ni bilo z rožicami postlano. Polno trnja, dela in trpljenja ga je čakalo. Kot tisoče slovenskih fantov je bila tudi zanj najhujša preizkušnja, druga svetovna vojna, vpoklic in mobilizacija v nemško vojsko. Cela štiri leta ga ni bilo doma. Ujetništvo v Rusiji. Domotožje, strah, groza, mraz, lakota, uši, noči brez spanja in miru, vročina, slabo vreme. Kako neskončno dolge so ure, kadar človeka pesti glas in si hrano lahko samo zamišlja in ko nisi človek, ko si slabši kot žival. Vse to je Vinko v teh štirih letih krvavo izkusil.

Spoznal je, kaj je »bobneči ogenj« topov na fronti, ko granate dežujejo tako na gosto,

Vinko Gostenčnik

da se sliši eno samo nepretrgano grmenje, ki traja lahko ure in ure; kaj pomeni napad tankov, ki se kot predpotopne pošasti vale proti tebi, da te uničijo. Vse to je Vinko izkusil v strahovitih bojih pri Koenigsbergu v Vzhodni Prusiji.

Vsi, ki Vinka Gostenčnika, »Renarjevega Cince«, iz Podgore poznamo, spoštujemo in radi imamo, mu prav iz srca želimo, da bi še mnoga, mnoga, zdrava, srečna leta preživel med svojimi dragimi pri Renarju v Podgori. Želimo, da bi ostal tudi naprej tako dober in pošten mož, oče, dedek, sorodnik, sosed in prijatelj kot je bil doslej!

Še mnogo zdravih, srečnih let, dragi Vinko!

Rok Gorenšek

INVALIDI MED NAMI

Miha Kotnik

Zdravje je veliko bogastvo. Žal pa se tega mnogokrat premalo zavedamo in zdravje tudi premalo pazimo.

Vsako leto se rodi nekaj otrok s telesnimi okvarami, veliko ljudi se poškoduje v raznih nesrečah. Nekateri pa prebole vajo bolezni, po katerih postanejo invalidi. Nekateri invalidi se lahko preživljajo sami, drugi pa so odvisni samo od pomoči drugih.

Tudi v našem sorodstvu imamo invalida. To je mamin stric. V tovarni, kjer je delal, mu je stroj močno poškodoval desno roko. Poškodba je bila tako huda, da so mu morali kirurgi roko odrezati. Sprva je bil stric zelo žalosten. Najprej je mislil, da je samo on tako nesrečen in da se mu je srečno življenje končalo. Po nekaj letih pa je spoznal, da le ni tako brezupno. Pri delu so mu priskočili na pomoč svojci in sosedje. V Zavodu za rehabilitacijo invalidov so mu naredili ročno protezo.

Invalidom priskočimo vedno na pomoč in jih spoštujemo. Skušajmo jih osrečiti z majhnimi pozornostmi. Nikoli pa jih ne pomilujmo, prav tako tudi ne podcenjujmo.

Želim si, da bi bilo čimveč ljudi zdravih in srečnih.

Miha Kotnik, 6. c

ŠOLA — NEZNAN POJEM

Nekoč, ne vemo točno kje, stala je pokončna stavba, ki imela smešno je ime, da se še zdaj ne ve od kje.

V njej živeli so ljudje, polni upanja na boljše čase, ki verjeli so v to, da zanje pač najbolje je tako.

Poleg harmonije, svobode polne sanje so bile vendar čas za časom v drugi dan vsak postopal je zaspan.

Tako so sanje njih, nam zdaj rodile, lepši pogled v boljše čase, da vsi zaupamo spet vase.

Andrej LAH, Srednja lesarska šola, Ljubljana

Mir je jutro dobrote.

Boj forme in materije je star kot materija.

Vsak človek združuje v sebi moškega in ženske; k sebi prideš, če oboje združiš.

PRIHODNOST: Zarja se rojeva v rosnem soju. Svežina rose, prepojena z vlago mladosti pronica skozi zelenilo, obogateno z opojem hranljivosti življenja, danem v opojnosti pesmi vsakdana, ki goji up v prihodnost.

Zmago Čeh

Gozdarska dela po letu 1945

Po osvoboditvi je bil na okraju na Prevaljah oddelek za gozdarstvo. Okrajni gozdar je bil gozdar Franc Košak. V Slovenj Gradcu je bilo ustanovljeno za družbene gozdove gozdno gospodarstvo. Šef je bil višji svetnik ing. Bogomir Sinkovec. Pod tem vodstvom so bile osnovane gozdne uprave: v Črni — upravitelj je bil pokojni ing. R. Erker, v Guštanju (sedaj Ravne) — upravitelj je bil Janko Rožman, v Dravogradu — gozdar Verdnik, v Marenbergu (sedaj Radlje), Knez, v Podvelki — pa Mlakar in v Mislinji ing. Jenko.

Sprva so potekala vsa gozdna dela po predvojnem načinu: goloseki — na suš ali prebiralne sečnje. V času sečenj na suš so izkoriščali tudi lubje za tovarno usnja. Veliko so potrebovali tesan les in druge drobne sortimente, kot so: hmeljevke, jamski les, celulozni maklan les, meterska drva, železniške prage in okroglice. Pri sečnji je bil zelo važen sečni red. Vso steljo in sečne odpadke je bilo treba zmetati v grmade, v smeri nagiba terena, da se je dalo med grmadami spravljati tehnični les. Orodje je bilo sprva še vse po starem, vsak delavec je skrbel za orodje sam, isto za obleko, kakih posebnih zaščitnih sredstev ni bilo. Edini dodatek je bila RŠ. živilska karta. Malo kasneje so se pojavile na skladiščih in lažjem terenu težje UNRA motorne žage, s katerimi sta morala delati dva delavca. Počasi so prišle v uporabo dolge žage amerikanke. Kar hitro so se pojavljale nove potrebe — kot smolarjenje borovih sestojev. Bili so za to posebni tečaji za smolarjenje, za oglarjenje in za normirce. Potrebe so bile velike, delavcev pa malo. To vrzel so zapolnili z delovnimi brigadami. Tudi spravilo lesa je bilo še po starem: po tleh, po jarkih. Le kjer so bili terenski pogoji pretežki, so napravili lesne riže. Les (šrafanje), so vlačili z živino — voli ali konji. Tudi prevoz na skladišča in žage je bil v glavnem v zimskem času s sanmi — poki. Privatni prevozniki in kmetje so vozili les predvsem pozimi. Zimski prevoz je imel še to prednost, da so sani drsele po utrjenem.

Drevesničarstvo: sprva so bile le lokalne drevesnice, le v Slovenj Gradcu je v Progelnu bila malo večja gozdna drevesnica, ki jo je leta 1905 ustanovil takratni okrajni gozdar Edi Sernec. Druge drevesnice so bile raztresene po planinah, kjer je bilo potrebno pogozdovati, da so bile sadike pri roki. Tako je že grof Thurn dal ustanoviti lokalne gozdne drevesnice (Baumschule). Koncem prejšnjega in začetku tega stoletja se je po našem kraju pogozdovanje s smreko zelo razširilo — zlasti še, ko so planinski kmetje na veliko prodajali svoja posestva grofu in rudnikom. Vse to opuščene kmetije in stare novine so pogozdili, le lepše njive in travnike so ohranili za obdelavo najemnikov, ki so bili tudi večji del pri grofu zaposleni kot delavci ali vozniki.

Prve lokalne gozdne drevesnice so bile: na Orožiji, Hudijeve, pri Fiku, na Planini pod Olševo, na Puđgarskem, pri Rezmanu — za potrebe ZDU — gozdov, v Podpeci, pri Godcu, pri Obertanu, Naveršniku, pri Vernecu pod Uršljo goro, v Črnečah, za potrebe Pahernikovih gozdov v Vuhredu, za potrebe grofa Thurna za pohorske gozdove do leta

1932 na Legnu, za Pergarjevo posest v Mislinji sta bili dve drevesnici; prva nad Komisijo in pozneje malo nižje v odd. 33. Da je bilo manj pogozdovanja, so v Mislinji — Komisiji kjer so požigali in sejali rž, med sejanjem rži mešali smrekovo seme.

Za te lokalne drevesnice so jeseni nabirali storže v bližnji okolici, in jih sušili na raznih podstrešjih, skrb in nadzor je imel revirni gozdar, ki je imel najetega tudi kakega delavca, ki mu je zaupal dela pri sušenju in spomladi pri setvi, plečvi in pri oddaji sadik. Pri pogozdovanju je revirni gozdar, po potrebi, kolikor je rabil, najel potrebno število delavcev. Pogozdovanje pa je nadzoroval gozdar ali kak starejši delavec. V začetku tega stoletja so po Pohorju in delno po Smrekovcu sadili cemprinovo seme. Ker je cemprinovo seme užitno, so morali delavci med sajenjem žvižgati, da ne bi preveč semena pojedli. Kmalu po vojni so še zadnje lokalne drevesnice opustili, nekaj časa so še širili drevesnico v Progelnu. Po ustanovitvi centralne drevesnice na Muti so opustili še drevesnico v Progelnu in to je odkupil gozdar Martin Potočnik iz Starega trga, ki jo še nadalje upravlja kot zasebno drevesnico.

Po zamisli prof. Vidakoviča iz Zagreba so bili leta 1960–64 opravljeni poskusi ceplje-

Črni vrh — dela v gozdu 1954 leta, foto: M. Čarf

nja tri letnih macesnovih sadik v drevesnici s cepiči starih lepih macesnovih semenjakov za plantažne macesnove nasade. Cepljenje je uspelo, ni pa bilo koga, ki bi za to skrbel in gojil.

Matevž ČARF

OSTALI DOGODKI

ZAHVALA

Z bolečino v srcu se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so našega dragega moža in brata

JOŽETA GOLČARJA
iz Srednjega Doliča pri Mislinji

spremljali na zadnji poti ter mu darovali vence in cvetje in darovali tudi za svete maše. Prav lepa hvala sosedom Kozjakovim, Suščevim in vsem, ki so nam kakorkoli pomagali, govorniku Rihardu Kozjaku za ganljivo izrečene besede slovesa, šentflorjanskim pevcom za zapete žalostinke ter gospodu župniku Francu Gornjaku za opravljen pogrebni obred.

Žalujoci: žena Julijana in sestra Jožefa z družino.

ZAHVALA

Vsem sodelavcem in sindikatu Tovarne ivernih plošč se zahvaljujem za izkazano pomoč, darovano cvetje in izraženo sožalje ob smrti mojega očeta. Hvala tudi vsem, ki so pokojnika spremljali na njegovi zadnji poti.

Maks Logar s sorodniki

ZAHVALA

Ob boleči zgubi našega dragega moža, očeta in dedija

FRANCA URŠEJA,
po domače Javhovega očeta
iz Mislinje,

se vsem, ki so ga spremljali na zadnji poti ter mu darovali vence in cvetje, najlepše zahvaljujem. Hvala dr. Stanetu Stoporku za večletno zdravljenje. Iskrena hvala govorniku Marjanu Križaju za ganljivo izrečene besede slovesa, pevcom za zapete žalostinke ter gospodu župniku Tinetu Tajniku za pogrebni obred.

Žalujoci: žena Terezija in hčerka Marija z družino.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage žene, mame in stare mame

MARIJE ZALOŽNIK
iz Mislinje 291

se vsem, ki so jo spremljali na zadnji poti ter ji darovali vence in cvetje, najlepše zahvaljujem. Prav lepa hvala Mirkotu in Nevenki Založnik in Anici Pačnik za pomoč v težkih trenutkih, sodelavcem Vegrada-Veko in TGO Velenje, sodelavcem Tovarne usnja NTU Slovenj Gradec. Iskrena hvala govorniku Ivanu Leksetu za poslovilne besede, šentiljskim pevcom za zapete žalostinke, gospodu kaplanu Leopoldu Koratu za pogrebni obred.

Žalujoci: mož Henrich, sinova Tone in Stanko ter hčerki Marjana in Ivica z družinami.

Ljubezen ob košnji

Le kje so tista pomladna jutra, ko je dih smrek, rož, žita, vel skozi naše vasi, da je bilo vse en sam praznik! Kje ste vi mladi fantje, ki ste zgodaj zjutraj s kosami na ramah kosili po naših travnikih. Ali ste že vsi pomrli, ali pa ste se pogospodili in pozabili, da je še nekeje v srcu pomlad?

Tako je premišljeval Boštjan, ko je prišel na hrib, od koder se je razprostiralo polje in travniki. Prvo, kar je opazil, je bilo nizko drevo pred leseno utico, v kateri so imeli shranjeno orodje za delo na travnikih. Kar od zadaj je rasel lep rožnat grm, ki ga je pred leti zasadila sestra Veronika. Grm je imel solzna-

te liste, ki so se smolnato svetili, v sredini pa je gnezdil lep cvet.

Vedel je Boštjan, da je to magnolija. Ima velike cvetove: lepe, da jih človek kar gleda. Toda prvi vihar bo to lepo drevo oskubil. In po hudem dežju bodo tla nastlana s tem rožnatim cvetjem. Le kaj so Veronika in oče, mati imeli v mislih, da so tako daleč od doma tukaj ob utici vsadili to drevo, ta grm? Vprašal bi lahko očeta za nasvet, kje naj prične kositi, ali ob rebrah ali ob strugi. Povsod je senca in travo morajo znositi na sončno stran. Eh, kako sta z očetom nosila travo, bila sta vsa potna, vendar delo je bilo treba opraviti. Škoda, škoda, da so že oče tam na pokopališču. Pogled mu je splaval skozi meglico, ki se je dvigala iznad vasi, sonce pa je že zlatilo njihovo dolino, le posamezne hiše so bile še skrite.

NI VEČ NAŠE MAME

Enaindvajsetega junija letos bo minilo šest mesecev, kar je umrla in nas zapustila naša dobra, zlata mama, **ANA OSERBAN**, pd. Zgornja Lečnica s Tolstega vrha pri Ravnah na Koroškem.

Šest mesecev je zelo kratka doba, vendar se nam, ki žalujemo za njo in jo vsak dan pogrešamo, zdi dolgo, zelo dolgo. Šele sedaj, ko vemo, da smo jo za vedno izgubili, se prav zavedamo in občutimo, koliko nam je pomenila in kaj smo z njo izgubili.

In vendar življenje teče in gre dalje. Življenje zaradi smrti ne sme obstati. Tako kot se je naša mama po prihodu h Gornjemu Lečniku vse življenje ubadala z delom, tako kot je doživljala vzpone in padce, radost in veselje, žalost in trpljenje in pri vsem tem vsekozi sovje 92 let dolgo življenje ostala ponosna, čvrsta ženska z dvignjeno glavo in neomajnim zaupanjem v boljši jutri, bomo tudi mi, ki smo ostali, v bodoče ravnali. Spoprijeli se bomo z življenjem in njegovimi zahtevami in težavami. Ob mislih na našo drago mamo, bomo poprijeli in skušali čimprej izpolniti njeno gotovo največjo željo zadnjih let njenega življenja: zgradili bomo novo lepo hišo na kraju, ki ga je sama izbrala, da bo v ponos Gornjemu Lečniku in spomin na Lečnikovo mamo. Vsi njeni!

Rok Gorenšek

ZAHVALA

Mnogo prezgodaj in vse prehitro je ugasnilo življenje našemu dragemu možu, očetu, sinu in bratu

LUDVIKU POGLADIČU iz Srednjega Doliča pri Mislinji

Vsem, ki so ga spremljali na zadnji poti ter mu darovali vence in cvetje, se iskreno zahvaljujemo. Prav lepa hvala vsem sosedom in prijateljem, ki so nam kakorkoli pomagali v najhujših trenutkih, njegovim sodelavcem iz REK v Velenju za častno stražo in spremstvo pri pogrebu ter rudniški pihalni godbi za zaigrane žalostinke. Hvala tudi govornikom za izrečene besede slovesa ter gospodu župniku Francu Gornjaku za pogrebni obred.

Žalujoci: žena Ivica, hčerke Lidija, Silva in Simona, mama Franciška, sestra Marica in brat Jože z družinoma.

»Ne vem, kje hodijo Slavko, Mirko Tonč? Bili smo domenjeni, da se tukaj dobimo zgodaj, ker pozneje, ko je pripeka prehuda, bi kosec ne zdržal v vročini! No ja, bom pa kar prišel ob strugi, kot sva z očetom včasih.« Naredil je križ rekoč: »Bog, pa sveti križ božji, da bi nas Marija in Jezus varovala vsega hudega pri tem delu vse, ki bomo delali. Da bi koga ne pičila kača, kuščar ali pa sršen!« Tiho je zmolil gospodovo molitev, nato pa zavihal rokave srajce in prišel kositi. Ni še dolgo mahal, ko so fantje zaukali za njim: »No pa dajmo, Boštjan!« Ozrl se je: »Oho, da ste le prišli!« Kose so živgale po travi, svetile so se v rosi in uboge rožice, ki so krāsile travnike, so padale kot vojaki na bojiščih. Redovi so se širili, večali. Čez nekaj časa se je oglasil farni zvon sv. Urbana. Vsi so se odkrili, ostali nekaj časa tiho, saj se je vsak Bogu zahvaljeval za preživeto noč. Nato pa so lepo, ubrano zapeli pesem: Pri farni cerkvi zvonček že zvoni. Sledil je vrisk in ukanje. Ob osmi uri pa je Veronika prinesla velik jerbas, v katerem je bil zajtrk. Eden od koscev je hitel Veroniki nasproti, ji pomagal sneti težak jerbas: »Ti uboga revica, vsa si potna. Ni prav, da so ti mati nabasali tako težak jerbas.« Vrnila mu je ljubeč nasmeh in mu je požugala: »Kaj pa ponoči se ti nisem smilila, ko si lezel skozi okno v mojo kamrico?« Oba sta se zasmejala in skupaj nesla jerbas k utici.

Odklenila jo je Veronika in razstavila po mizi zajtrk. Najprej je vsakemu nalila žganje, nato so prisedli, pomolili in vsak je zvrnil šilček žganja proti boleznim, ki se jih kosci, če preveč popijejo mošta, nalezajo. Smeh, veselje, se je razlegalo iz utice.

Veronika je povedala, da prideta Zalika in Rozika pomagat trosit redovce. Boštjanu je ob tej besedi pričelo močnejše biti srce, saj je Zalika njegovo dekle. Komaj čaka, da jo vidi! Veronika se je vrnila domov, pomagala je materi v hlevu. In tudi ta dan se je kuhala svinjska juha, da bodo fantje močni, da ne bo kdo dejal, da so morali lačni oditi domov

(Nadaljevanje na 14. strani)

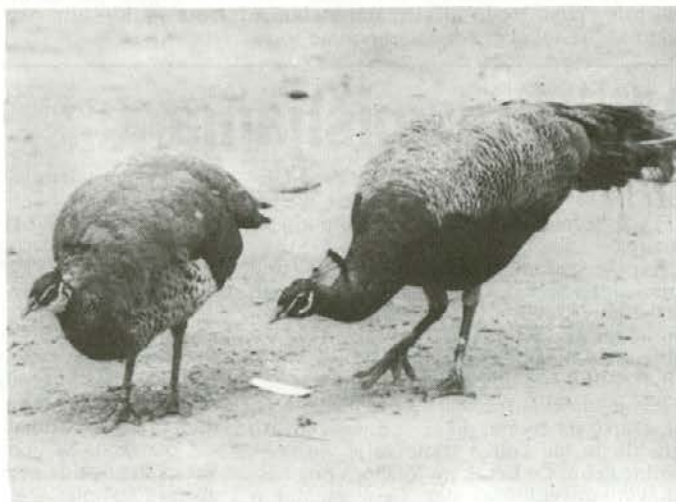
JAVHOVEMU OČETU V SLOVO

Na šentiljskem pokopališču v Mislinji so k zadnjemu počitku položili 89-letnega Franca Uršēja, Javhovega očeta iz Mislinje. Pokojni Franc Uršej se je rodil 26. novembra 1902 na Javhovi kmetiji. Svoja mlada leta je preživel na Javhovi kmetiji, katero je leta 1934 prevzel po svojem očetu. Leta 1947 se je poročil z Grampusovo Treziko iz Tolstega vrha. Z ženo Treziko sta pridno gospodarila na Javhovi kmetiji in v zakonu se jima je rodila hčerka Marija.

Pokojni Franc Uršej je bil vse-skozi delaven in marljiv, saj je njegova kmetija potrebovala pridne roke. Ko pa so Javhovemu očetu pešale življenjske moči, se je z družino preselil v Mislinjo, kjer si je leta 1979 kupil skromno hišico, v kateri je preživel jesen svojega življenja.

Javhovega očeta bomo ohranili v najlepšem spominu. Naj mu bo lahka domača zemlja, katero je vse življenje tako ljubil.

F. Jurač

Tudi midva sva večkrat okras na dvorišču

po košnji. Take besede se po vasi hitro raznesejo in takoj si v zobeh vaških klepetulj. Smejali so se s kosci, uganjali šale, tudi kakšno zapeli, kot je navada v košnji. Boštjan je rekel Slavku: »Pojdi v utico in prinesi mošta, saj smo že žejni in grla se nam tudi že sušijo. Slavko je tiho ubogal, saj je bila Boštjanova sestra njegovo dekle in ni se rad upiral ukazati. Stopil je nazaj do utice, si nalil žganja in vzel vrč s kozarci in nesel koscem pit. Točno ob deseti uri so prišla dekleta trosit redovce. Ponagajala so koscem rekoč: »Mrcine, malo ste porezali. Bolj bi spali po nočeh in bi danes ne bili taki kot tisti, ki so po celi teden pili. Tako izgledate!« Da fantje ne bi bili tihi, se je oglašil Tonč: »Le kar tiho mi bodite, šušnjave babe, saj ste tega krive ve! Zaprle bi svoje kamrice in zavese zagnile, pa bi k

vam ne bilo nočnih tičev!« Smeš se je razlegel po travniku, saj so v srcih kar vsi čutili, kakšne grehe jim dela noč!

Ko so fantje končali košnjo, so se vlegli v senco pod utico, dekleta pa so počasi končavale trošenje trave. Nato so se vsi skupaj vsedli, pomalicali in vsak se je prismodil k svojemu dekletu, jo zagnil z močno roko. Tudi lep cvet je bil koscem zataknen za klobuk; znamenje, da ljubezen še naprej v njih kraljuje.

Tako so si včasih pomagali sosede med seboj ob košnjah. Kot nekoč se tudi danes še odpirajo kamrice, le da danes pred hišo obstoji avto in dekleta čisto drugače sprejmeta. Nič več skrivnosti, vse je danes bolj javno.

Časi se spreminjajo. Tudi kose so že bolj spomin, saj brneče kosilnice skalijo tisto lepo

idilo, ki je ni več. Drugi časi so nastopili, drugačni smo postali ljudje. Bolj zaprti, zato tudi bolj nesrečni.

Tam neke v srcu pa še cvete spomin na lepe čase, ko nas je pesem družila, ko smo si radi zapeli, bili veseli in tudi boleznimi nismo imeli takih kot jih imamo danes. Kaj je krivo, vemo. Le toliko smo moderni, da si ne znamo več priklicati lepih časov, jih ponovno živeti!

Slovinci, Slovenke! Vabim vas, storite ta korak, mogoče bo res težaven, se mladini zdel staromodni. Toda v njem bo moč naših src, da bomo bolj domači, ker le s takšnim korakom stopamo človeku nasproti!

Viktor Levovnik

NAŠE ZDRAVILNE RASTLINE

JELKA, HOJA — ABIES ALBA MILL. — TANNÉ.

Jelka je naše lepo iglasto drevo, ki je smreki podobna in doseže višino do 50 metrov. Skorja je siva in gladka, nekoliko bradavičnata, storži so pokončni, igle so dvoredne, zgoraj zelene, spodaj belkaste, ploščate in na koncu nekoliko zarobljene.

Raste po gorovjih srednje in južne Evrope. V naših krajih je zelo znana, zadnje čase se ponekod suši. Cveti maja: Ima mačice.

Sestavina: terpentini, listi (iglice) vsebujejo abietin.

Rabimo balzam iz smole (strassburški terpentini).

Eterično olje vsebuje: pine, limone, kadične, bornilov acetat; Eterično jelovo olje ima najfinjši in najbolj prijeten duh.

Raba:

a) Notranje: obara popkov in poganjkov žene na vodo, pospešuje izločanje sluznic, pomaga pri krčih v želodcu, šibki prebavi, vodenici in revmatizmu (na dan 2—3 žlice).

Kneipp priporoča jelov sok pri vetrovih in pravi: »Kogar napenja, naj vzame zjutraj in zvečer 1 žlico jelovega soka. Sok prežene vetrove in očisti trebuh in mehur. Zlasti ga priporoča onim, ki mnogo sedijo. Mlade storže razsekamo prav na drobno in jih kuhamo približno pol ure. Tako dobimo gosto juho, ki jo pustimo, da se sesede. Čisto tekočino ohladimo in jo okuhamo, da postane gosta. Končno primešamo medu in vkuhamo mešanico kakor sadne sokove. Zdravilo hranimo v ste-

klenih posodah, ki jih neprodušno zamašimo. Če imamo težave v želodcu, vzamemo na teden dve žlički, sicer pa eno žličko zjutraj in zvečer v kozarcu vode.«

b) Zunanje: mlade storže močimo nekaj dni v alkoholu ali dobrem žganem sadjevcu (žganju), precedimo in rabimo tinkturo za natiranje pri protinu ali revmatizmu v sklepih. Enako učinkuje olje jelovih storžev. Igle rabimo za kopeli. 1/2—1 1/2 kg jelovih igel dobro prekuhamo v zaprti posodi z 1 1/2—3 litre vode. Tekočino izlijemo v toplo kopel, ki učinkuje pri putiki, revmatizmu, nadušljivosti in škorbuto. Kopel naj ima 28—30° toplote in naj traja do 20 minut.

Gospa Dr. Lucci-Purtscher svetuje: Jelove igle kuhamo približno pol ure v vodi, zavretek zlijemo v kopel. Kopel daje moči in osveži ugodno in vidno učinkuje nasplošno pri osebah, ki so slabega zdravja, ki bolehalo kronično in ki pridejo le počasi k moči po prestani težki bolezni. Zoper neprijeten pot priporočamo kopeli iz jelovih iglic in sicer polno kopel, sedeča kopel ali le pol kopeli. Voda naj ima 36° C, kopel naj traja 1/4 ure. Jelovo olje izpere neprijeten vonj in prepoji kožo, po par dneh bolnik ne bo več čutil svoje bolezni. Kopamo se zjutraj dvakrat na teden.

Ker je jelko pri nas razmeroma lahko dobiti, si bo marsikdo pozdravil in olajšal razne težave.

Povzeto po starih arcejskih bukvah — zdravilnih rastlin Avg. Pavel Dinand.

Matevž Čarf

BIBERNELICA — DIVJI JANEŽ

navadni divji janež — *pimpinella saxifraga* L. Bibernelle, Kleine.

Iz trajne korenine, ki je zunaj rjavorumenasta, znotraj svetlorumena gobava, raste 30—60 cm visoko, okroglo, drobno nažlebljeno steblo, ki je od spodaj puhasto, izjemoma golo in proti vrhu skoraj rogovilasto. Spodnji del stebela je listnat, zgornji del pa ima samo listne nožice. Veje so gole in dlakave. Pritlični listi so enojno pernat, njih listki so celi ali topi, včasih tudi pernat nacepljeni. Zgornji stebelni listi so ozko pernat s črtastimi krpicami in na nožicah sedeči, njih listki so jajčasti, napiljeni ali narezani.

Glede zemlje rastlina ni izbirljiva. Raste po suhih travnikih, po pašnikih, po sončnih bregovih in kraj poti.

Cveti (od junija do oktobra) so beli in rdečkasti ter stojijo v kobulah vrh stebela in na koncu vej.

Sestavina: eterično olje, pinpinelin, smole, beljakovine, sladkor, soli, itd.

Rabimo: korenino (*radix pinpinellae*).

Nabiramo korenine starejših rastlin in sicer spomladi ali jeseni.

Sejemo jo spomladi v redke vrste in v navadni zemlji.

Žetev: korenine skoplamo v tretjem letu.

Raba:

a) Notranje: čaj vzbudi tek in pospešuje izločanje sluznic, koristi pri kašlju in hripavosti, čisti pljuča in prsi, zdravi kronično bronhialni katar in motnje v prebavi, zasluženost črevesa in želodca. Žene na vodo in pospešuje potenje ter čisti ledvice in mehur in odpravi kamne v ledvicah in mehurju. Čaj je izvrstno zdravilo za putiko! Priporočajo, da kuhamo čaj z medom. Pri dolgotrajni zasluženosti pljuč in nadihu s sluzom izloča trdi izmeček. Priporočajo ga tudi za vodenico in pospeševanje menstruacije (10—20 g korenine na 1/2 l vode vsako uro 1 žlico). Prašek iz korenine priporočajo za zasluženost želodca (2 krat na dan 1 g v obliki).

Vino. Zlasti ugodno učinkuje na bolezni v prebavilih. Čaj iz korenine, ki smo jo kuhali ali v enaki mešanici enakih delov vode in vina ali tudi v samem vinu.

Moja razmišljanja

Ko sem takole dne 27. 4. sedela pred televizorjem in gledala prenos Proslave 50. let OF, sem se zamislila nad prehojeno potjo tovarništva.

Kaj vse smo mi, kot mladinci, med 4-letno vojno doživeli in okusili, tu po teh grapah Uršlje gore, Javorja in tudi Razbora, ne bomo nikoli pozabili. Vendar ni dolgo tega, ko mi je mlad fant dejal: »Kaj ste pa naredili v teh 45 letih? Nič drugega kot dolgolet!«

Res je tu nekaj resnice, a za to nismo krivi mi. Lahko pa rečem, da se je mnogo tovarn zgradilo in nič koliko truda se je vložilo v gozdne ceste. Če kar tu po Razboru pogledamo, vidimo velik napredek. Ceste vse dobro povezujejo in tudi vlake po gozdovih. Vidimo lepo razborsko šolo, pa še dolgo let težko

pričakovani telefon smo dobili. To je napredek.

Zgleda, da bomo končno dobili tudi šolsko igrišče, ki si ga posebno otroci zelo želijo. Mi starejša generacija si želimo predvsem zdravja in miru, med nami in drugod po svetu.

Nihče med nami si ne želi, da bi doživel zopet vojno, ki prinaša samo gorje. Srečni smo, da živimo v miru, pa čeravno ni tako, kot bi si želeli. Če pogledamo, koliko revščine je po svetu, mi pa še vedno imamo topel dom in dovolj kruha.

Upamo, da se bodo časi obrnili na bolje. Vsaka stvar pride in mine, zato bo treba strpnosti in razuma.

Ne obupajmo in korajžno gremo sreči nasproti!

Štefka Melanšek

(Nadaljevanje s 14. strani)

Tinkuro (10–12 kapljic v 1 žlički vode ali 15–20 kapljic na sladkorju) jemljemo pri zgagi in hripavosti.

b) Zunanje: z vodo (4 kapljice tinkture na 1 žlico vode) grgramo pri hripavosti, vnetju grla in bezgavk, naduhi s katarjem in oslabelosti jezička. Ovitki in umivanje zacelijo rane. Korenine žvečimo pri ohromelosti jezika. Iz korenine, ki jo pražimo na maslu, dobimo dobro zdravilo za tvore, ki jih s tem zdravilom obložimo in obvežemo.

Z bibernelico so v starih časih zdravili hude nalezljive bolezni kot kugo in druge. Legenda pripoveduje, da so v času kuge priletele jate nekih ptic, ki so pele: »Bibernelico jej! Bibernelico jej!« In to so ljudje jedli, pa je kuga ponehala.

Tudi danes je še ta bibernelica znana kot uspešno domače zdravilo, proti različnim obolenjem. Ker jo kar lahko najdeš, bo marsikomu lahko koristila.

Povzeto po starih bukvah zdravil, rastlin Avg. Pavel Dinanda. Čarf Matevž

Bibernelica

NOVI PLAČILNI POGOJI PRI ODKUPU GOZDNIH SORTIMENTOV

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec obvešča vse lastnike gozdov, da je od 1. 6. 1991 skrajšan plačilni rok za okrogli les. Tako veljajo od 1. junija naslednji pogoji pri izplačilu lesa:

a) OKROGLI LES

- tedenski obračun lesa
- izplačilo vsak četrtek v naslednjem tednu po obračunu

b) REZAN LES

- tedenski obračun lesa
- izplačilo v roku enega meseca od obračuna

Cene so konkurenčne. Vabimo vas, da se oglasite ali pokličete na TOK GOZDARSTVO na vašem področju.

S svojo častljivo starostjo, 100 LET, si tudi MERKAČEVA LESNIKA zasluži prostor v Viharniku. Lastnica, Jožica Uršej, z Legna pri Slovenj Gradcu pravi, da drevo kljub starosti rodi skoraj vsako leto. Letos jo je sneg precej polomil. Spomladi je vzcvetela in vse kaže, da bo obrodila tudi letos. Sadeže bodo uporabili za mošt.

F. Jurač

DOPISUJE
V GLASILO

GlasiLO VIHARNIK izdaja delovna organizacija Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec

Ureja uredniški odbor: Ida ROBNIK, Andrej ŠERTEL, Hedvika JANSE, Vida VRHNJAK, Danilo RANC, Gorazd MLINŠEK.

Glavni urednik: Andrej ŠERTEL, odgovorna urednica: Ida ROBNIK, lektorica: Majda KLEMENŠEK, tehnični urednik: Bruno ŽNIDERŠIČ.

Naklada: 4500 izvodov.

Tisk: GZP MARIBORSKI TISK Maribor, Tržaška cesta 14, 62000 Maribor, 1991.

ZLATA PRAVILA

Dobro delo prinaša srečo.

Dovolj je bogat, kdor ni nikomur dolžnik.

Dosti besed, dosti dobrega se rodi.

Dokler živi, nikdar se človek ne izuči.

Bridko je trpljenje, sladak je sad njegov.

Kdor ima strgano sleme, prosi vedno za lepo vreme.

Kdor prehitro verjame, se rad ukane.

Iz ponižnosti izhajajo vse čednosti.

Ponižnost odganja nevoščljivost.

Pravično živeti je vsem zapovedano.

Ne zapravljaj dragega časa, ki ti je dan.

Dnevi so hitrejši kot tekač, gredo mimo kot ladja, od vetrov gnana.

Človek se prikaže pa osahne, beži kot senca in nikoli stanovitno ne ostane.

Predno sedeš, poglej kam sedeš.

Rajši sliši sladko laž kot bridko resnico.

Veselo srce kaže mirno vest.

Nikoli si ne jemlji zgleda pri slabih ljudeh.

Matevž Čarf

OGLASI TUDI V VIHARNIKU

V tržnem gospodarstvu ima reklama posebno mesto in pomembno vlogo, zato smo se tudi v uredništvu Viharnika odločili, da bomo objavljali vse vrste oglasov in besedil z reklamno vsebino, razen tistih, ki so konkurenčni naši dejavnosti.

V uredništvu Viharnika mislimo, da bo rubrika malih oglasov posebno dobrodošla kmetom, saj bodo lahko tudi po tej poti kupovali, prodajali in menjali svoje tržne viške in kmetijsko mehanizacijo.

Objavljali bomo tudi ženitne ponudbe in želje po raznih srečanjih. Cene oglasov bodo konkurenčne.

Vse ostale informacije dobite na uredništvu Viharnika, GG Slovenj Gradec, Vrančev trg 2. Slovenj Gradec.

Uredništvo

ZLATA PRAVILA

Bolje je, da ti zavidajo kot, da te pomilujejo.
Trudi se s poštenim in pametnim delom ter
ne spuščaj se v lenobo.

Nujnost je zadnje in najmočnejše orožje.
Slepca za pot in bedaka za nasvet ne sprašuj.
Sreča človeka le sreča, ujeti se ne da.

Kdor o starših slabo govori, ga nič prida ni.
Kdor staršem življenje greni, jih vreden ni.
Če o starših nimaš kaj dobrega povedati, bo-
di tiho.

Jabolko, ki pozno dozori, dalje drži.

Daljš greš, daljš ti pot kaže.

Če težav ni, si jih človek sam naredi.

Bogastvo in sreča sta doma, ne išči jih dru-
god.

Dobra misel je pol zdravja.

V joku sej, da boš z veseljem žel.

Hudo in dobro se vrača.

Božji mlini meljejo počasi in sigurno.

Lisico je treba prelisičiti.

Če si o kom kaj slabega slišal, ne raznašaj na-
prej.

Nadloge so povsod, kjer je človeški rod.

Bodi vsaj dober, če ne moreš biti pameten.

Rahla beseda srd oblaži.

V mladosti se na delu mesi kruh za starost.

Vsaka svinja svinjsko misli.

Lačnemu je ovseni kruh pogača, žejnemu je
voda dobra pijača.

Ne pripisuj svinjarij samo svinjam.

Snočne vode ne izlivaj, dokler še današnje ni.

S časom se še čas obrne. Matevž ČARF

S KONJI PO STRMINAH

Kamnite strmine Paškega Kozjaka so ponekod takšne, da do njih
niti z volovsko vprego ne prideš. V tem primeru je treba pač uporabiti
konje. 23-letni Dragan Parlov in leto dni starejši Ilija Vrhovac iz No-
vega Travnika sta se odločila, da bosta iz strmin Paškega Kozjaka
znosila drva iz gozda kar s konji. Kot sama pravita, je to delo napor-
no pa tudi nevarno zaradi strmega terena. S petimi konji Cvetanom,
Juretom, Markom, Arabom in Ljubanom (na sliki) sta do gozdokami-
onske ceste spravljala drva, vsakemu konju pa sta jih naložila 1 m³.

F. Jurač

Robanov kot, foto: M. Čarf

Macesnov cvet, foto: M. Čarf